

TAMPEREEN YLIOPISTO

Johtamisen ja talouden tiedekunta

Rikoksen uhrin suojelutarve esitutkinnassa - prosessin arviointi ja haasteet

Hallintotiede, turvallisuushallinto

Pro gradu -tutkielma

Tammikuu 2019

Ohjaaja: Sirpa Virta

Teemu Liikkanen

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	4
2 TUTKIMUSONGELMAN MÄÄRITTELY.....	6
2.1 Tutkimuskysymys.....	6
2.2 Aikaisemmat tutkimukset.....	7
3 TEOREETTINEN VIITEKEHYS	14
3.1 Tutkimuksen teoreettinen viitekehys.....	14
3.2 Tutkimuksen keskeiset käsitteet	15
4 RIKOKSEN UHRIN SUOJELUTARPEEN SELVITTÄMISEN JA ARVIOINNIN KEHITTYMINEN SUOMESSA.....	18
4.1 Uhridirektiivi	18
4.2 Rikoksen uhrin suojelutarpeen arviointimenettelyn käsikirja.....	19
4.3 Oikeusministeriön asettaman työryhmän ehdotus.....	20
4.4 Oikeusministeriön ehdotus hyvistä menettelytavoista.....	22
4.5 Poliisihallituksen ohje rikoksen uhrin ohjaamisesta.....	24
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	27
5.1 Menetelmät.....	27
5.1.1 Laadullinen tutkimus	27
5.1.2 Tutkimusmetodi - haastattelu	28
5.2 Aineisto ja sen keruu	30
5.3 Tutkimuksen luotettavuus ja objektiivisuus	32
6 RIKOKSEN UHRIN SUOJELUTARPEEN SELVITTÄMINEN LAPPEENRANNAN POLIISIASEMALLA.....	34
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	47
LÄHTEET	58

TIIVISTELMÄ

Tampereen yliopisto

Johtamisen ja talouden tiedekunta,
Turvallisuushallinto

Tekijä:

LIKKANEN TEEMU

Tutkielman nimi:

Rikoksen uhrin suojelutarve esitutkinnassa -
prosessin arviointi ja haasteet

Pro gradu tutkielma:

62 sivua

Aika:

Tammikuu 2019

Tutkielman ohjaaja:

Sirpa Virta

Avainsanat:

Rikoksen uhri, suojelutarve, poliisi, prosessi,
prosessin kehittäminen

Tämän kvalitatiivisen tutkimuksen tarkoitus oli teemahaastatteluiden avulla selvittää rikoksen uhrien suojelutarpeen selvittämisen nykytilaa Lappeenrannan poliisiasemalla. Tutkimuksen tavoitteena oli saada myös selville tämän kyseisen esitutkintaprosessin mahdolliset kehittämiskohteet sekä tarvittaessa tuoda esille siihen liittyviä kehittämisenäkökulmia. Tätä kautta kysymyksessä on kehittävä työntutkimus, jolla pyritään parantamaan poliisin tarjoamaa palvelua uhrin suojelutarpeisiin liittyvissä asioissa ja tekemään tästä poliisin palvelusta entistä laadukkaampaa. Tutkimuksella pyritään myös parantamaan rikoksen uhrien asemaa ja saamaan yhteiskunnallista vaikuttavuutta.

Tutkimuksessa haastateltiin yhteensä 10 henkilöä. Haastateltavaksi valittiin Lappeenrannan poliisiasemalta kaksi päällystötutkinnanjohtajaa, viisi rikostutkijaa ja poliisiaseman sosiaaliohjaaja. Lisäksi Salpausselän syyttäjänviraston Lappeenrannan palvelutoimistosta haastateltiin kahta kihlakunnansyyttäjää. Haastatteluiden perusteella voidaan todeta, että poliisin tutkijat suorittavat esitutkinnassa pääsääntöisesti rikoksen uhrin suojelutarpeen arvioinnin. Kaikilla tutkijoilla ei kuitenkaan ole riittävää tietotaitoa ja osaamista uhrin suojelutarpeeseen liittyvissä asioissa. Tutkijat eivät myöskään ole riittävän tietoisia suojelutarpeen toimintamallista. Poliisiasemalla ei suojelutarpeen selvittämiseen liittyvää toimintamallia ole käyty riittävästi läpi.

Tutkimuksesta voidaan todeta, että uhrin suojelutarpeen selvittämisen tilanne Lappeenrannan poliisiasemalla ei ole riittävän hyvä. Tutkimuksen perusteella on myös pääteltävissä, että poliisiaseman johtamisessa on puutteita. Johtaminen ei ole ollut riittävän laadukasta ja tehokasta, jonka seurauksena esimerkiksi kaikilla tutkijoilla ei ole tarpeeksi tietotaitoa ja osaamista suojelutarpeen toimintamallista. Myös sitä, että suojelutarpeen toimintamalli ei ole kaikkien työntekijöiden tiedossa, voidaan pitää osittain epäonnistuneen johtamisen seurauksena. On kylläkin huomioitava, että pelkästään laadukkaalla johtamisella ei aina pystytä saavuttamaan haluttua lopputulosta. Tässä tutkimuksessa esille tulleet tutkijoiden suuret työmäärät ja vähäiset resurssit vaikuttavat lopputulokseen negatiivisesti.

Kiinnostava jatkotutkimuksen aihe olisi rikosten uhrien näkemysten tutkiminen suojelutarpeeseen liittyvissä asioissa.

1 JOHDANTO

Sisäministeriö asetti 13.8.2015 työryhmän, jonka tehtävänä oli selvittää ja kehittää uhridirektiivin (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi rikoksen uhrien oikeuksia, tukea ja suojelua koskevista vähimmäisvaatimuksista sekä neuvoston puitepäättöksen korvaamisesta) johdosta muutetun lainsäädännön edellyttämä rikoksen uhrin suojelutarpeen arviointimenettely rikosprosessin eri vaiheisiin. Arviointimenettelyn tarkoituksena on hyvissä ajoin tunnistaa uhrin suojelutarve ja määrittää uhrin esitutkinnassa tai oikeudenkäynnissä tarvitsemat erityiset suojelutoimenpiteet. Arvioinnin tehtävänä on tunnistaa sellaiset asianomistajat, joiden kertomuksen saamista näytöksi voidaan helpottaa rikosprosessin aikana toteutettavilla suojelutoimilla. Arvioinnin päämääränä on hankkia viranomaisen näkemys siitä, voitaisiinko prosessin aikana toteutettavilla toimilla helpottaa asianomistajan asemaa tapahtumista kertovana uhrina. Näin voidaan edistää osapuolten täysipainoista osallistumista prosessiin, oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteutumista ja aineelliseen totuuteen pääsemistä. Esitutkintavaiheessa tehty arviointi ei kuitenkaan sido tuomioistuinta.

Esitutkintalakiin lisättiin uusia pykälä, joissa säädetään erityisen suojelun tarpeessa olevan asianomistajan kuulustelusta sekä asianomistajan henkilökohtaisesta arvioinnista. Näillä säännöksillä pyritään asianomistajan haavoittuvuuden tunnistamiseen ja sen arvioimiseen, mitä erityistoimenpiteitä tarvitaan asianomistajan suojelemiseksi lisäksi lisäkärsimyksiltä asiaa esitutkinnassa ja oikeudenkäynnissä käsiteltäessä. Uhridirektiivi edellyttää uhreja todennäköisesti kohtaamaan joutuvien viranomaisten saavan yleistä koulutusta ja erityiskoulutusta sellaiselle tasolle asti, jota heidän yhteytensä uhreihin edellyttävät. Tällaisia tahoja ovat esitutkintaviranomaiset, syyttäjät ja tuomioistuinten henkilöstö. Koulutusta tarvitaan lisäämään tietoisuutta uhrien tarpeista sekä varmistamaan uhrien puolueettoman, kunnioittavan ja ammattitaitoisen kohtelun. Koulutuksessa tulee pyrkiä antamaan eri aloille toimiville valmiudet tunnistaa uhri ja kohdella häntä kunnioittavasti, ammattitaitoisesti ja syrjimättömästi. Tuomareille ja syyttäjille koulutusta tulisi tarjota kuitenkin niiden riippumattomuutta rajoittamatta.

Tarkoituksena olisi siis hyvissä ajoin tunnistaa uhrin suojelutarve ja määrittää uhrin esitutkinnassa ja oikeudenkäynnissä tarvitsemat erityiset suojelutoimenpiteet.

Esitutkinnassa tulisi tunnistaa sellaiset asianomistajat, joiden kertomuksen saamista näytöksi voidaan helpottaa rikosprosessin aikana toteutettavilla suojelutoimilla. Päämääränä on hankkia näkemys siitä, voitaisiinko prosessin aikana toteutettavilla toimilla helpottaa asianomistajan asemaa tapahtumista kertovana uhrina. Näin voidaan edistää osapuolten täysipainoista osallistumista prosessiin, oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteutumista ja aineelliseen totuuteen pääsemistä.

Työskentelen itse Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen Lappeenrannan poliisiaseman rikostutkinnassa tutkinnanjohtajana. Nämä voimaan tulleet lakimuutokset asianomistajan suojelutarpeen selvittämisestä ja suojelutarpeesta mahdollisesti aiheutuvista erityisjärjestelyistä asianomistajan kuulemisessa nousevat yhä useammin esille poliisin suorittamassa esitutkinnassa. Voimaan tulleet uudistukset edellyttävät poliisin ja syyttäjän välistä tiivistä esitutkintayhteistyötä. Teen työssäni paljon yhteistyötä syyttäjien kanssa. Syyttäjien puolelta on nostettu esille kysymys, mikä on poliisin rikostutkijoiden tämän hetkinen valmius selvittää muun muassa asianomistajan suojelutarvetta. Myös oman työni kautta olen havainnut poliisiaseman rikostutkijoiden tietämyksessä uhrin suojelutarpeen selvittämiseen liittyviä puutteita.

Voimaan tulleet uhridirektiiviin liittyvät lakiuudistukset koskettavat poliisia valtakunnallisesti, mutta rajaan tutkimuksen liittymään Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen Lappeenrannan poliisiasemalle. Tutkimuksen tarkoitus on selvittää uhrien suojelutarpeen nykytilanne ja kehittämistarpeet Lappeenrannan poliisiasemalla, sekä tarvittaessa pyrkiä kehittämään kyseistä prosessia. Tutkimus on siis yhden tietyn esitutkintaprosessin arvioimista ja kehittämistä. Haluan tutkimuksellani kehittää ensisijaisesti oman työpaikkani aiheeseen liittyviä toimia. Tästä syystä näen erittäin tärkeänä sen, että tutkimus kohdistuu Lappeenrannan poliisiasemaan. Jos kohdistaisiin tutkimukseni toiseen organisaatioon, ei oma organisaatio saisi sitä tietoutta, mitä se nyt tulee saamaan. Koska uhridirektiiviin liittyvät lakiuudistukset koskettavat samalla tavoin muitakin poliisilaitoksia, voidaan tätä tutkimusta hyödyntää myös niiden toiminnassa.

2 TUTKIMUSONGELMAN MÄÄRITTELY

2.1 Tutkimuskysymys

Tämä tutkimus on hallintotieteellinen tutkimus, jonka tavoitteena on arvioida yhtä tiettyä Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen Lappeenrannan poliisiaseman esitutkintaprosessia. Tutkimuksen tavoitteena on saada selville tämän kyseisen prosessin kehittämistarpeita sekä tarvittaessa tuoda esille myös kehittämisenäkökulmia prosessiin. Tätä kautta kysymyksessä on kehittävä työntutkimus, jolla pyritään parantamaan poliisin tarjoamaa palvelua uhrin suojelutarpeisiin liittyvissä asioissa ja tekemään tästä poliisin palvelusta entistä laadukkaampaa. Tutkimuksella pyritään myös parantamaan rikoksen uhrien asemaa ja saamaan yhteiskunnallista vaikuttavuutta.

Tutkimuskysymys:

Mikä on rikoksen uhrin suojelutarpeeseen liittyvän esitutkintaprosessin nykytila ja mitkä ovat sen kehittämishaasteet?

Voimaan tulleet lakimuutokset asianomistajan suojelutarpeen selvittämisestä ja suojelutarpeesta mahdollisesti aiheutuvista erityisjärjestelyistä asianomistajan kuulemisessa nousevat yhä useammin esille poliisin esitutkinnassa. Nämä voimaan tulleet uudistukset edellyttävät poliisin ja syyttäjän välistä hyvinkin tiivistä esitutkintayhteistyötä. Syyttäjien puolelta on jo nostettukin esille kysymys, mikä on poliisin tutkijoiden tämän hetkinen valmius selvittää muun muassa asianomistajan suojelutarvetta ja esittää toimenpiteitä sen osalta. Asianomistajan suojelutarpeen selvittäminen liittyy hyvin usein juuri lapsiin liittyvään esitutkintaan, mutta toki myös kaikkeen muuhunkin poliisin esitutkintaan.

Uhrin suojelutarpeeseen liittyvät uudistukset ovat poliisille uusia. Nämä uudistukset koskettavat poliisia valtakunnallisesti, mutta tämä tutkimus rajataan koskemaan pelkästään Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen Lappeenrannan poliisiasemaa. Tutkimuksen tarkoitus on selvittää uhrien suojelutarpeen nykytila ja kehittämishaasteet Lappeenrannan poliisiasemalla, sekä tarvittaessa pyrkiä kehittämään kyseistä prosessia. Tutkimus on siis yhden tietyn esitutkintaprosessin arvioimista ja kehittämistä.

Prosesseihin liittyvän kirjallisuuden avulla avataan yleisesti prosessiin liittyviä käsitteitä. Haastatteluilla selvitetään Lappeenrannan poliisiaseman tutkinnanjohtajien ja tutkijoiden tietämystä rikoksen uhrin suojelutarpeeseen liittyvistä asioista. Tutkimuksella selvitetään myös Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen alueella toimivan Salpausselän syyttäjänviraston kihlakunnansyyttäjien tietämystä asiasta ja heidän näkemyksiään paikallisen poliisin toiminnasta asianomistajan suojelutarpeen selvittämisessä.

2.2 Aikaisemmat tutkimukset

Euroopan uhridirektiivissä (2012) arvioidaan rikosten uhrien oikeuksia, tukea ja suojelua Euroopan Unionin jäsenvaltioissa. Siinä arvioidaan myös niiden johdonmukaisuutta, merkitystä, tehokkuutta ja lisäarvoa. Uhridirektiivin yhteydessä on esitetty useita päätelmiä ja suosituksia sen täytäntöönpanon edistämiseksi tulevaisuudessa. Direktiivillä pyritään saavuttamaan tavoite, jonka mukaan rikosoikeudellisissa menettelyissä edistetään uhreihin keskittyvää lähestymistapaa, vahvistetaan uhrien oikeuksia tukevia palveluja ja varmistetaan, että rikoksen uhriksi joutuvat kansalaiset voivat käyttää oikeuksiaan koko ajan Euroopan Unionissa.

Uusi Euroopan unionin uhridirektiivi ei ole ollut voimassa Suomessa vielä pitkään, sillä se pantiin täytäntöön maaliskuussa 2016 voimaan tulleilla lainsäädännön muutoksilla. Tästä lyhyestä voimassaolosta johtuen Suomessa ei ole vielä pystytty tekemään laajempaa tutkimusta uudesta uhridirektiivistä ja sen vaikutuksista. 2000-luvulla Suomessa on tehty kaksi tutkimusta, joissa käsitellään rikosprosessia rikoksen uhrin kannalta. Uuteen voimaan tulleet uhridirektiiviin liittyviä tutkimuksia on tehty Suomessa vuodesta 2017 alkaen. Useissa kansainvälisissä tutkimuksissa on kartoitettu rikoksen uhrin tyytyväisyyttä rikosprosessiin. Eri tutkimusten vertaileminen Suomessa tehtyihin vastaaviin tutkimuksiin on haasteellista, sillä eri maissa on erilaiset oikeusjärjestelmät ja erilainen työnjako eri viranomaisten välillä.

Honkatukian (2011) tutkimuksessa tarkasteltiin rikosprosessia uhrin kannalta. Honkatukian aineistona tutkimuksessa oli kysely, joka oli suunnattu tukipalveluihin yhteyttä ottaneille uhreille ja heidän läheisilleen sekä viranomaisten ja järjestöjen edustajien haastattelut. Tutkimuksessa tutkittiin mm. sitä, millaisena uhrit kokivat

rikosasian viranomaiskäsittelyn, mihin asioihin uhrit tarvitsivat apua, neuvoa ja tukea ja saivatko he näitä asioita halutessaan.

Kainulaisen ja Saarikkomäen (2014) tutkimus toteutettiin tekemällä kysely rikosprosessiin osallistuneille pahoinpitelyrikosten uhreille. Kyselyssä tarkasteltiin rikosprosessia kokonaisuudessaan, joka jakautuu esitutkintaan, syyteharkintaan ja oikeudenkäyntiin. Kyselyyn vastasi yli 700 väkivaltarikoksen uhria. Tutkimuksessa selvitettiin mm. sitä, pääsikö rikoksen uhri osallistumaan rikosprosessiin haluamallaan tavalla ja kokiko hän sen aikana tulleeensa kuulluksi ja kohdelluksi reilusti.

Heidi Kaskisto (2017) on tutkinut Euroopan unionin uhridirektiiviä ja sen keskeisimpiä muutoksia asianomistajan asemassa rikosprosessissa. Tutkimuksessa Kaskisto tarkastelee asianomistajan oikeuksia ja hänen asemaansa rikosprosessissa keskittyen käsittelemään asianomistajan asemaa rikosuhridirektiiviin perustuvien muutosten osalta. Tutkimuksen pääpaino on asianomistajan suojelua ja tukea tehostavissa muutoksissa. Kaskiston havaintojen perusteella uhridirektiivi parantaa entisestään asianomistajan asemaa luomalla asianomistajalle muun muassa aiempaa paremmat mahdollisuudet tuen ja suojelun saamiseen.

Lilli Kero (2017) on tutkinut rikoksen uhrin asemaa. Tutkimuksessa todetaan, että poliisin työn kannalta suurimmat muutokset ovat tulleet esitutkintalakiin ja oikeudenkäymiskaareen. Kero toteaa tutkimuksessaan, että muutosten myötä poliisin on kiinnitettävä aiempaa enemmän huomiota uhrin oikeuksiin, uhrin tukipalveluihin ohjaamiseen sekä uhrin suojelutarpeen kartoittamiseen ja mahdollisten suojelutoimien toteuttamiseen. Tutkimuksen tuotoksena on tehty materiaaalipankki työkaluksi poliiseille, jotta he osaavat kohdata uhrin muuttuneen rikosuhridirektiivin vaatimuksien mukaisesti.

Niina Kumpuniemi (2017) on tutkinut asianomistajan suojele- ja tukitoimia rikosprosessissa. Kumpuniemi on selvittänyt asianomistajan suojelutarpeita erityisesti esitutkinnassa. Tutkimuksessa on pohdittu mitä lainsäätäjä on tietyillä aihealueeseen liittyvillä säädöksillä tarkoittanut ja miten ne ovat toteutuneet käytännössä. Kumpuniemi on ottanut tutkimukseen myös hieman esitutkinnan ulkopuolista näkökulmaa tekemällä sähköpostihaastatteluja syyttäjille. Syyttäjiltä Kumpuniemi on

halunnut selvittää, onko uhridirektiivin aiheuttamien muutosten vaikutus näkynyt heidän työssään. Tutkimuksen mukaan uhrin suojeluun liittyvät asiat vaikuttaisivat olevan lainsäädännön puolesta varsin hyvällä mallilla Suomessa. Uhrin tosiasiallisen suojelemisen kannalta harvaanasutuilla alueilla asuvat uhrin ovat suuremmissa kaupungeissa asuviin nähden epätasa-arvoisemmassa asemassa.

Veera Kankainen (2017) on tutkinut rikoksen uhrin ja todistajan suojelua ja tukea rikosprosessin aikana. Kankaisen tutkimus on toteutettu yhteistyössä Oulun Rikosuhripäivystyksen ja poliisilaitoksen kanssa. Tutkimuksen avulla Kankainen halusi selvittää viranomaisten ja rikoksen uhreja kohtaavien Rikosuhripäivystyksen henkilökunnan kokemuksia käytettävissä olevien suojelu- ja tukikeinojen riittävydestä sekä siitä, mitä asioita voisi vielä kokemusten pohjalta kehittää. Tutkimuksessa todettiin, että uhrin suojelu ja uhrille tarjottava tuki koettiin suhteellisen riittäväksi prosessin aikana. Tutkimuksen mukaan poliisit eivät olleet kokeneet työskentelynsä tulleen uudistusten myötä huomattavia muutoksia.

Euroopan unionin perusoikeusviraston tutkimuksessa (Child-friendly justice 2017) tarkastellaan lapsiystävällisen oikeudenkäynnin käytäntöjä eri EU-jäsenmaissa haastatteleamalla ammattilaisia ja lapsia, jotka ovat olleet osallisina oikeudenkäynnissä. Tutkimuksessa selvitetään myös sitä, miten Euroopan neuvoston vuonna 2010 julkaisemat *Lapsiystävällisen oikeudenkäytön suuntaviivat* toteutuvat käytännössä EU-maissa.

Bree Cook, Fiona David ja Anna Grant (1999) Australian kriminologian instituutista ovat tehneet tutkimuksen, jossa käsitellään rikoksen uhreille tarjottavia palveluita Australiassa. Tutkimuksen pohjalta syntynyt raportti on laadittu kirjallisuuden ja heidän tekemien haastatteluiden pohjalta. Raportissa tuodaan esille, että rikoksen uhrien asema Australiassa on parantunut merkittävästi viimeisen 25 vuoden aikana. Australiassa on saatu luotua tukijärjestelmä, joka auttaa rikoksen uhreja. Australiassa rikoksen uhreilla ja tekijöillä on tärkeä rooli rikosprosessissa ja sitä kautta myös tulosten saavuttamisessa. Tutkimuksen mukaan Australiassa on kuitenkin vielä useita osa-alueita, joissa uhrien tarpeet on unohdettu. Tutkimuksen mukaan Australiassa keskitytään kuitenkin uhrien oikeuksien sijaan entistä enemmän uhrien tarpeisiin ja tukemiseen. Raportin loppuun tutkimuksen tekijät ovat laittaneet esimerkiksi aihealueeseen liittyviä suosituksia.

Drostin, Hallerin, Hofingerin, Kooijin, Lunnemannin ja Wolthuisin (2015) kirjoittama tutkimusraportti liittyy hankkeeseen, jonka tarkoituksena on parantaa perheväkivaltaan liittyvää ymmärrystä ja tietoisuutta uhrien erityisistä suojelutarpeista Euroopan Unionin alueella. Tätä kyseistä hanketta rahoittaa Euroopan komissio. Raportissa tuodaan esiin eri valtioiden välisiä aihealueeseen liittyviä tutkimuseroja ja yhdistetään tietoa perheväkivaltatapauksissa. Raportin avulla pyritään tuomaan esille myös lähisuhdeväkivaltaan liittyviä riskejä ja parhaita käytäntöjä. Raportin avulla pyritään luomaan toimijoiden verkosto, jonka kautta lisätään Euroopan Unionin jäsenvaltioiden oikeusjärjestelmien ja -käytäntöjen välistä ymmärrystä. Hankkeen yhteistyökumppaneita ovat Itävalta, Tanska, Kreikka, Suomi, Alankomaat ja Yhdistynyt kuningaskunta (Englanti ja Wales). Nykyiset käytännöt ja säännöt käydään raportissa läpi perusteellisesti ja hankkeen kautta on tarkoitus saada parempi käsitys koko aiheesta Euroopassa. Raportin avulla on tarkoitus parantaa oikeudenmukaisuutta lähisuhdeväkivallassa Euroopan Unionin alueella ja suojella rikoksen uhreja paremmin.

Sims, Yost ja Abbot (2006) ovat tarkastelleet Yhdysvalloissa tekemässään tutkimuksessa palveluita, jotka pyrkivät lieventämään rikosten uhrien kokemuksen aiheuttamaa kipua ja psyykkisiä kärsimyksiä. Heidän tutkimukseen osallistui rikoksen uhreja, jotka olivat käyttäneet näitä palveluita sekä uhreja, jotka eivät olleet niitä käyttäneet. Useissa tutkimuksissa on tutkittu, missä määrin esimerkiksi yksilö- tai ryhmäneuvonta voi parantaa rikosten uhrien psykologista toimintaa. Tämä tutkimus vahvisti aiempien vastaavien tutkimusten tuloksia. Tutkimuksessa ei havaittu tilastollisesti merkittäviä eroja uhrien palveluita käyttävien ja käyttämättömien välillä, kun kyse on uhrien psykologisista toiminnoista. Uhrit, joilla oli jo etukäteen paremmat valmiudet käsitellä epävakaan tapahtuman aiheuttamaa stressiä, saivat tutkimuksessa korkeammat tulokset hyvinvoinnin osalta. Tämä tutkimus oli kuitenkin rajallinen, koska se mittasi ainoastaan uhrien omia käsityksiä tilanteesta. Tutkimuksessa kuitenkin nähtiin, että uhrien kokemukset ovat erittäin tärkeää tietoa palveluita tarjoaville organisaatioille.

Joan R. Petersilia (2001) on tutkinut Yhdysvalloissa kehitysvammaisia rikoksen uhreja. Hän tuo tutkimuksessaan esille, että esitutkinta ja oikeuskäsittelyt ovat stressaavia kaikille ihmisille, mutta ne ovat erityisen stressaavia uhreille, joilla on kehitysvamma. Esitutkinnassa ja oikeuskäsittelyissä joudutaan uhreilta usein kyselemään paljon asioita.

Tämä voi olla kehitysvammaisille rikoksen uhreille erittäin hankalaa. He eivät välttämättä vammansa takia pysty muistamaan riittävästi yksityiskohtia tapauksesta tai heillä voi olla vaikeuksia ymmärtää rikoksen luonnetta tai oikeudenkäyntiprosessia ylipäättään. Esimerkiksi autistisilla henkilöillä voi olla hyvinkin muistikuvia tapahtumista, mutta heillä voi olla vaikeuksia ilmaista itseään sanallisesti. Rikosoikeudelliset menettelyt aiheuttavat stressiä ja kehitysvammaisilla uhreilla voi olla huomattavasti vaikeampaa selviytyä tästä stressistä. Tutkimuksessa tuodaan esille myös, että lisääntyneellä stressillä on negatiivinen vaikutus ihmisen muistiin ja viestintään.

Kati Tikkamäen (2006) tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, mitä ja miten tarkastelun kohteeksi valittujen alojen organisaatioissa opitaan sekä mitkä tekijät edistävät ja ehkäisevät työssä oppimista. Tikkamäki on tarkastellut oppimista nimenomaan työprosesseihin kytkeytyvänä ilmiönä, eikä niinkään erillisen henkilöstökoulutuksen muodossa toteutuvana oppimisena. Tikkamäen tutkimuksen tarkastelu keskittyy työntekijätasoon, mutta johdon näkökulma on myös olennaisena osana tarkastelussa mukana. Työssä oppimista edistäviksi ja vastaavasti estäviksi tekijöiksi osoittautuivat osallistuminen ja osallistumisen mahdollistaminen, osallistumis- ja oppimisprosesseihin sitoutuminen ja niiden tukeminen sekä osallistumisen reflektointi ja reflektiivisiä prosesseja palvelevien käytäntöjen luominen. Työntekijöiden näkökulmasta arvioituna työssä oppiminen näyttäytyi ennen kaikkea ammattilaisena kehittymisenä. Työntekijöiltä vaadittiin kykyä ja halua sopeutua työssä ja organisaatiossa toteutuneisiin muutoksiin sekä ammattitaidon jatkuvaan kehittämiseen. Suurimmiksi haasteiksi osoittautuivat jokapäiväisestä työstä selviytyminen sekä organisaatiomuutoksiin sopeutuminen.

Riitta Seppänen-Järvelä (2014) tuo esille, että kehittämistyön strateginen merkitys organisaatioiden sisällä on vahvistunut. Projektimuotoinen työtapana on yleistynyt niin kehittämisen välineenä kuin palvelutuotannon muotona. Se on haaste kehittämishankkeiden toteuttamiselle, jossa arvioinnilla on merkittävä tehtävä. Seppänen-Järvelä tuo esille, miten prosessiarviointia voidaan hyödyntää kehittämisprojektin toteuttamisessa. Hän selvittää prosessiarvioinnin luonnetta ja paikantaa sitä arvioinnin muihin lähestymistapoihin. Hän kuvaa myös, kuinka prosessiarviointi suoritetaan ja millaisia haasteita siihen liittyy.

Mari Maanonen (2005) ottaa liseniaattityössään esille, että Suomen hallintoa on deregularisoitu, eli on pyritty hallinnon rakenteisiin, jotka ovat mahdollisimman vähän keskitettyjä. Muutosten yhteinen nimittäjä on organisaation dynaamisuuden lisääntyminen, joka vaikuttaa myös johtamiseen. Julkisessa johtamisessa on Maanosen mukaan siirrytty kohti managerialismia, jolloin johtajan rooli on enemmän tukea antava ja koordinoiva. Julkisen hallinnon johtaminen saa piirteitä yritysmaailmasta, jolloin hierarkian suoma valtuutus on toisenlainen. Johtamista kuvaa toimintojen ohjaaminen ja ongelmanratkaisun tukeminen. Maanonen tuo työssään esille, että mitä enemmän organisaatiossa on erityisosaamista, sitä vaikeampaa johtajan on käskyttää. Johtaja ei välttämättä ole paras substanssin asiantuntija, vaan keskittyy esimiestyöhön ja toiminnan mahdollistajan rooliin.

Annika Salmela (2014) tuo tutkimuksessaan esille, että tehokas prosessijohtaminen tarvitsee rinnalleen sekä taloudellisia suorituskvyn mittareita että tietoa prosessien operatiivisesta suorituskvystä. Mittareiden avulla prosessia voidaan tarkastella, kehittää ja tehostaa. Mittaaminen ja arviointi voi käsittää yksittäisen prosessin tai koko organisaation suorituskvyn mittaamista. Suorituskvyn mittaaminen on osa prosessien kehittämistä ja näin sen tulisi tuottaa tietoa prosessin kehittämistyölle. Suorituskvymittareiden valinnassa tulisia lähteä liikkeelle toiminnan kehittämisestä asiakkaiden tai muiden sidosryhmien tarpeita vastaaviksi, koska prosessijohtamisessa on kyse juuri näistä asioista. Mittareilla tulisi mitata sitä, mitä organisaatiolta odotetaan ja mistä sen vaikuttavuus syntyy.

Preskill ja Torres (1999) ottavat esille, että arviointitutkimus toimii organisatorisen muutoksen katalysaattorina. Arviointitutkimus toimii tärkeänä välineenä ymmärtämyksen lisäämiseksi organisaatioissa. Kaikkien infrastruktuuristen elementtien on oltava toiminnassa ja paikoillaan, jotta arviointitutkimus voi onnistua. Arviointi on tapahtumapohjaista ja toimintaa on tarkasteltava koko ajan uudelleen ja sitä on myös määriteltävä uudelleen jatkuvien muutosten yhteydessä. Arviointikyselyt tarjoavat organisaation jäsenille tavan integroida tutkintaprosessit päivittäiseen työhön. Tuloksena on oppiminen, jolloin työntekijöiden suorituskvyy paranee. Järjestelmällinen organisaation muutos kestää Preskillin ja Torresin tutkimuksen mukaan usein useita vuosia.

Päivi Vyhnaalek (2009) on tutkinut prosessien kehittämistä. Hän tuo esille, että prosessi on tunnistettava ennen kehittämistä, jotta kehitystyön pohja on riittävän vahva. Siihen kuuluvat prosessiajatteluun perehtyminen, prosessin tunnistaminen, sen rajaaminen ja hyväksyminen sekä kehitystyön organisointi. Näiden tuloksena syntyy prosessikartta ja muutosohjelma. Prosessin tunnistamisen tärkein asia on kohdistaa huomio oikeisiin seikkoihin. Organisaatio ei voi menestyä ratkomalla pelkästään ongelmiaan. Organisaatiossa tarvitaan jatkuvaa innovaatioiden virtaa. Prosessien kehitystyö voidaan toteuttaa kehittämällä toimintaa jatkuvasti pienin askelin, parantamalla jo ennestään olemassa olevaa toimintaa tai luomalla kokonaan uusi toimintatapa. Tehokkuutta voidaan hakea esimerkiksi vähentämällä työvaiheita ja nopeuttamalla koko prosessia.

Bolman ja Deal (2008) ovat tutkineet organisaatioiden uudelleenjärjestelyä. He näkevät organisaatioiden olevan valtavien haasteiden edessä, mutta ovat tulevaisuuden suhteen kuitenkin toiveikkaita. He näkevät uuden sukupolven johtajat edelläkävijöinä, jotka ottavat huomioon ihmiset ja heidän perusarvonsa. Organisaatiot tarvitsevat tällaisia johtajia. Nämä uuden sukupolven johtajat ovat Bolmanin ja Dealin mielestä leikkisiä teoreetikkoja, jotka pystyvät näkemään organisaatioita monimutkaisen prisman kautta. He ovat neuvottelijoita, jotka pystyvät suunnittelemaan joustavia, olosuhteiden mukaan muuttuvia organisaatioita. Tulevaisuuden johtajat ymmärtävät, että on tärkeää pitää huolta itsestään ja ihmisistä, joiden kanssa he työskentelevät.

Ya-Hui Lien, Hung ja McLean (2007) selvittivät tutkimuksessaan organisaation oppimisen merkitystä organisaation kehittymiselle. Tutkimuksessa selvitettiin, miten oppiminen tapahtui kuudessa korkean teknologian organisaatiossa Taiwanissa. Ya-Hui Lien, Hung ja Mclean tuovat esille yksilön ja ryhmän oppimisen merkityksen organisaation oppimisessa. Tutkimuksessa tuodaan myös esille, että työyhteisö ja tiedonhallinta ovat tärkeässä roolissa organisaation oppimisen toteutumisen ymmärtämisessä. Kaikki tutkimukseen osallistuneet järjestöt olivat vakuuttuneita siitä, että organisaatioin oppiminen oli myötävaikuttanut sen suorituskyykyyn. Tutkijoiden mielestä organisaation oppimisen ongelmien tutkimista olisi syytä jatkaa, jotta pystytään vahvistamaan teoriaa ja ymmärrystä siitä, miten organisaation oppiminen toimii.

Cummings ja Worley (2008) ovat tutkineet organisaation kehittymistä ja muutosta. He ovat tutkimuksessaan tuoneet esille toimia, joiden tarkoituksena on auttaa organisaatioita muuttumaan jatkuvasti. Muutosominaisuuksien rakentaminen suoraan organisaatioon on tutkijoiden mielestä välttämätöntä, jotta voidaan siirtyä nopeasti muuttuvaan ympäristöön. Muutosstrategiat auttavat organisaatioita saamaan valmiuksia muutosten suunnitteluun sekä jatkuvan muutoksen toteuttamiseen. Organisaatioiden muutosten suunnitteluun tulisi tutkijoiden mukaan kuulua tiedon hankkiminen, arvottaminen, diagnosointi, suunnittelu, toteutus ja arviointi. Organisaation oppimisen ja tiedonhallinnan tukitoimet auttavat organisaatioita kehittämään ja käyttämään tietoa organisaation muuttumisessa ja parantamisessa. Oppimista edistävä organisaatio pystyy luomaan jatkuvaa arvokasta tietoa. Muuttuvat organisaatiot perustuvat suunnitteluun, joka edistää organisaation kyvykkyyden hallintaa, palkitsemisjärjestelmiä, rakennetta, tietoa, päätöksentekoprosesseja sekä johtajuutta.

3 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

3.1 Tutkimuksen teoreettinen viitekehys

Tutkimus on hallintotieteellinen tutkimus, jonka teoreettinen ydin on prosessin ja laadun johtaminen. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys koostuu prosessin arvioimisesta ja kehittämisestä. Tutkimuksen kohteena on poliisiorganisaatio. Tutkimuksen aineistoa hankittiin haastattelemalla esitutkintaviranomaisia, jotka ovat tutkimuskohteen ammattilaisia. Tutkimuksessa arvioidaan rikoksen uhrin suojelutarpeen nykytilannetta Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen Lappeenrannan poliisiasemalla. Tutkimuksella oli tarkoitus myös etsiä suojelutarpeen selvittämiseen liittyvän yksittäisen esitutkintaprosessin mahdollisia kehittämiskohteita. Lisäksi tutkimuksen kautta oli tarkoitus pohtia, mitä mahdollisia haasteita tämän kyseisen prosessin kehittämiseen liittyy.

Laatujohtamisen filosofia pohjaa siihen ajatteluun, jossa johtamistoiminnoilla keskitytään parantamaan prosesseja tulevaisuutta ajatellen sen sijaan, että korostettaisiin

nykyisten tulosten arviointia. Valvonta itsessään ei riitä laadun parantamiselle, vaan tarvitaan tehokkaasti organisoitua kehittämistyötä. Jatkuvan organisaation prosessien kehittämisen kautta syntyy korkealaatuisia tuotteita ja palveluja. (Lumijärvi & Jylhäsaari 1999, 56.) Prosessin toimintatapaa muuttamalla voidaan parantaa prosessia. Jos toiminta prosessissa ei muutu, parempia tuloksia ei voi saada. Parempia tuloksia saadaan aikaan esimerkiksi kehittämällä osaamista, työmenetelmiä ja yhteistyösuhteita. Ilman prosesseja voidaan myös kehittää, mutta se ei ole tehokasta. (Laamanen & Tinnilä 2009, 14.)

Prosessia arvioimalla tuotetaan tietoa prosessien kehittämistyön pohjaksi. Prosessin arviointi on osa prosessin kehittämistä. Jos arviointi ei tuota relevanttia tietoa prosessin kehittämistyölle, on se tarpeetonta. Prosessikehitystyössä ollaan jo varsin pitkällä, jos organisaation prosessimittarit on määritelty. Prosessijohtamisella kehitetään toimintaa asiakkaiden tarpeita ja yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteutumista vastaavaksi. Julkishallinnossa pidetään edelleen paikoitellen mahdottomana prosessilähtöiseen organisaatioon siirtymistä ja prosessien kehittämistä. Ajatus näiden pulmallisuuksista on edelleen julkishallinnon rakenteissa. Prosessilähtöinen organisaatio on kuitenkin suuri mahdollisuus. (Virtanen & Wennberg 2005, 131 - 132 ja 161.) On iso haaste kehittää julkisen sektorin johtamista. On pystyttävä karsimaan jatkuvasti paisuvaa byrokratiaa ja otettava käyttöön älykästä johtamista. Näiden kautta päästään kestävään julkiseen hallintoon ja jatkuvaan uudistumiseen. Julkisesta sektorista tulee älykäs hyvän johtamisen kautta. (Sydänmaanlakka 2015, 50.)

3.2 Tutkimuksen keskeiset käsitteet

Rikoksen uhri. Rikoksen uhrista käytetään pääasiassa nimitystä asianomistaja. Rikoksella loukatun tai vaarannetun oikeushyvän haltija on asianomistaja tai se, jolle on välittömästi syntynyt rikoksen kautta yksityinen oikeudellinen vaade. Asianomistajan asemaan liittyy oikeus vaatia rangaistusta rikoksesta epäilylle. Usein rikoksen kautta asianomistajalle syntyy myös vahingonkorvausvaatimus. Erityisten suojelutoimien tarpeessa oleva uhri on asianomistajana oleva henkilö, joka on erityisen altis rikoksesta tai rikosprosessista aiheutuville lisäkärsimyksille tai toistuvalla uhriksi joutumiselle, pelottelulle ja kostotoimille. (Sisäministeriö 2016, 12.)

Suojelutarpeen arviointi. Asianomistajan henkilökohtaiset olosuhteet on otettava huomioon erityisten suojelutoimien tarpeen määrittämisessä rikosprosessissa. Asianomistajan henkilökohtaiset olot ja hänen henkilökohtaiset ominaisuudet kuuluvat asianomistajan henkilökohtaisiin olosuhteisiin. Niiden arvioinnin kautta on tärkeää kyetä tunnistamaan uhrin, jotka ovat erityisen haavoittuvia rikosprosessista aiheutuville lisäkärsimyksille. Lisäksi on tärkeää kyetä tunnistamaan uhrin, joihin kohdistuu uhkaa ja pelottelua. Asianomistajan henkilökohtaisten olojen arvioinnissa on erityisesti huomioitava asianomistajan suhde tai riippuvuussuhde rikoksentekijään sekä hänen aikaisemmat kokemuksensa rikoksista. Suojelutarpeen arvioinnissa on tärkeää huomioida jokin muu tekijä, joka voi vaikuttaa asianomistajan henkilökohtaisiin oloihin. (Sisäministeriö 2016, 24–25.)

Prosessi. Prosessi on tapahtumasarja, joka muodostuu eri vaiheista. Prosessissa halutaan saada aikaan jotakin, eli siinä syntyy tulos, prosessin tuote. Joku haluaa osalliseksi tästä syntyneestä tuloksesta, eli prosessin tuloksella on asiakas. Kun prosesseja pohditaan, mietitään kuka haluaa ja mitä. Prosessin toimivuuden ja hyvyyden pääasiallinen mittari on, saiko prosessin asiakas sen, mitä hän odotti saavansa. Prosessissa lopputulos on tärkein. (Pesonen 2007, 129.) Prosessi tarkoittaa käyttäytymistieteissä etenemistä kohti oppimista, tajuamista, sisäistämistä ja toimintavalmiutta. Sillä on valtava merkitys tehokkaalle strategiatyölle. Oikeudenmukainen prosessi vastaa kaikkien inhimillisiä tarpeita. (Karlöf 2004, 125–126.)

Arviointi. Arvioinnissa on kyse jonkin asian arvon tai ansion määrittämisestä. Sitä pidetään välineenä toiminnan läpinäkyvyyden ja tilivelvollisuuden osoittamiseksi, tuloksellisuuden, tehokkuuden ja laadun lisäämiseksi sekä organisatorisen oppimisen ja kehittymisen tukemiseksi. Arviointi koskettaa niin organisaation asiakkaita, työntekijöitä kuin johtoakin. Arviointiprosessiin kiinnitetään entistä enemmän huomiota. Sillä odotetaan olevan kehittäviä vaikutuksia jo ennen tulosten levittämistä. Oppimisen ja kehittymisen kannalta on merkityksellistä osallistua arviointiprosessiin muun muassa osallistavien ja valtaistavien menetelmien avulla. Arvioinnin prosessikäytön tiedetään edistävän osallistujien keskinäistä ymmärrystä ja verkostoitumista. Se myös vahvistaa toimintaa sekä lisää osallistujien sitoutumista ja omistajuutta kehittämiseen nähden. (Seppänen-Järvelä & Vataja 2009, 51–52.)

Prosessin mittaaminen. Suorituskyvyn mittaaminen ja arviointi voi käsittää yksittäisen prosessin tai koko organisaation. Prosessien mittaamisella tuotetaan tietoa prosessin kehittämistyön pohjaksi. Mittaaminen on osa prosessin kehittämistä. Aivan liian usein mittaamisesta on tullut itsetarkoituksellista ja on unohdettu, miksi mittausta ylipäätään tehdään. Jos prosessimittarit eivät tuota relevanttia informaatiota prosessin kehittämistyölle, ovat ne tarpeettomia. (Virtanen & Wennberg 2005, 130.)

Prosessien mittaamista ja mittareiden löytymistä on pidetty vaikeana. Toiminnan mittaaminen on asioiden seuraamista ja havainnointia. Prosessien mittaamisen avulla organisaation johto voi suunnata huomiota niihin asioihin, joita pitää tärkeänä. Tästä seuraa lopulta se, että myös organisaation henkilöstö alkaa pitää asiaa tärkeänä. Prosessin mittaaminen liittyy myös toiminnan kehittymisen osoittamiseen. Yksittäisen prosessin mittaamisessa tulee mitata sitä, mitä prosessin asiakas todella odottaa. Siinä tulee mitata myös sitä, mitä prosessia tekevä organisaatio itse odottaa prosessilta. Prosessin mittaamisella pyritään selvittämään, mikä on kyseisen prosessin tarkoitus ja miksi se on olemassa. Sillä selvitetään myös mitkä olivat prosessin asiakkaiden tarpeet, vaatimukset ja odotukset prosessille. (Pesonen 2007, 154–157.)

Työyhteisölähtöinen prosessikehittäminen. Työyhteisölähtöinen prosessikehittäminen perustuu työssä ja työyhteisöissä tunnistettuihin tarpeisiin ja haasteisiin. Sillä pyritään kehittämään työtoimintaa tavoitteiden ja visioiden saavuttamiseksi. Siinä työyhteisö on kehittämisen subjekti ja kehittäminen suuntautuu työn ja työyhteisön toiminnan tutkimiseen. Tätä kautta olisi tarkoitus sulauttaa kehittäminen kiinteäksi osaksi päivittäistä ammattityötä. Se on viitekehys käytännön työtehtävien ja työmenetelmien kehittämiseksi. Siinä painottuu pyrkimys pitkäjänteisiin parannuksiin työyhteisön tavoissa toimia osana organisaatiota ja toimintaympäristöä. Se on keino työyhteisön toimintakyvyn ylläpitämiseen ja vahvistamiseen. (Seppänen-Järvelä & Vataja 2009, 13.)

Kehittävä työntutkimus. Kehittävä työntutkimus on lähestymistapa työn ja organisaatioiden tutkimiseen ja kehittämiseen. Se on muutosstrategia, joka yhdistää tutkimuksen, käytännön kehittämistyön ja koulutuksen. Kehittävässä työntutkimuksessa työntekijät analysoivat ja muuttavat omaa työtään, joten se on osallistava lähestymistapa tiettyyn aiheeseen. Se ei tuota työpaikoille ulkoapäin valmiita ratkaisuja, vaan muokkaa

työyhteisön sisällä välineitä toiminnan erittelyyn ja uusien mallien suunnitteluun. (Engeström 1995, 11–12.)

4 RIKOKSEN UHRIN SUOJELUTARPEEN SELVITTÄMISEN JA ARVIOINNIN KEHITTYMINEN SUOMESSA

Suomessa rikoksen uhrin suojelutarpeen selvittämiseen ja arviointiin liittyvää prosessia raamittavat ja ohjaavat niihin liittyvät keskeiset dokumentit.

4.1 Uhridirektiivi

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2012/29/EU rikoksen uhrien oikeuksia, tukea ja suojelua koskevista vähimmäisvaatimuksista sekä neuvoston puitepäättöksen 2001/220/YOS korvaamisesta, jäljempänä direktiivi, annettiin 25 päivänä lokakuuta 2012. Jäsenvaltioiden oli saatettava direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan viimeistään 16 päivänä marraskuuta 2015. Direktiivissä on säännökset erityissuojelua tarvitsevien, haavoittuvien uhrien tunnistamisesta ja heidän oikeudestaan erityissuojeluun esitutkinnassa ja oikeudenkäynnissä. Direktiivissä erityissuojelun tarpeessa olevalla uhrilla tarkoitetaan henkilöä, joka on erityisen altis toissijaiselle ja toistuvalla uhriksi joutumiselle, pelottelulle ja kostotoimille. (Sisäministeriön julkaisu 14/2016.)

Direktiivissä edellytetään, että kaikista uhreista tehdään yksilöllinen arviointi uhrin haavoittuvuuden tunnistamiseksi ja sen arvioimiseksi, mitä erityistoimenpiteitä uhrin suojelemiseksi asiaa esitutkinnassa ja oikeudenkäynnissä käsiteltäessä tarvitaan. Direktiivin edellyttämä henkilökohtainen arviointi erityisten suojelutarpeiden määrittämiseksi on tehtävä hyvissä ajoin rikosoikeudellisen menettelyn kuluessa ja siinä on arvioitava erityistoimenpiteiden tarvetta sekä esitutkinnassa että oikeudenkäynnissä toteutettavien toimenpiteiden osalta. (Sisäministeriön julkaisu 14/2016.)

Esitutkintavaiheessa tehty arviointi ei kuitenkaan sido tuomioistuinta. Direktiivissä edellytettyä systemaattista haavoittuvien uhrien erityistarpeiden kartoittamista ei Suomessa ole ollut. Useat oikeudenkäynnissä käytössä olevat suojelutoimenpiteet ovat sellaisia, ettei niiden tarvetta esitutkintavaiheessa systemaattisesti ole arvioitu. Käytännössä esimerkiksi asianomistajan kuuleminen oikeudessa sermin takaa tai vastaajan läsnä olematta on tapahtunut yleensä joko asianomistajan avustajan tai syyttäjän pyynnöstä. Direktiivin mukaiset säännökset asianomistajalle tehtävästä henkilökohtaisesta arvioinnista on sisällytetty esitutkintalakiin 1.3.2016 voimaan tulevin muutoksin. (Sisäministeriön julkaisu 14/2016.)

Uhridirektiivi edellyttää uhreja todennäköisesti kohtaamaan joutuvien viranomaisten saavan yleistä koulutusta ja erityiskoulutusta sellaiselle tasolle asti, jota heidän yhteytensä uhreihin edellyttävät. Tällaisia tahoja ovat esitutkintaviranomaiset, syyttäjät ja tuomioistuinten henkilöstö. Koulutusta tarvitaan lisäämään tietoisuutta uhrien tarpeista sekä varmistamaan uhrien puolueettoman, kunnioittavan ja ammattitaitoisen kohtelun. Koulutuksessa tulee pyrkiä antamaan eri aloille toimiville valmiudet tunnistaa uhri ja kohdella häntä kunnioittavasti, ammattitaitoisesti ja syrjimättömästi. Tuomareille ja syyttäjille koulutusta tulisi tarjota kuitenkin niiden riippumattomuutta rajoittamatta. (Sisäministeriön julkaisu 14/2016.)

4.2 Rikoksen uhrin suojelutarpeen arviointimenettelyn käsikirja

Sisäministeriö asetti 13.8.2015 työryhmän, jonka tehtävänä oli selvittää ja kehittää uhridirektiivin johdosta muutetun lainsäädännön edellyttämä rikoksen uhrin suojelutarpeen arviointimenettely rikosprosessin eri vaiheisiin. Työryhmä laati esityksensä käsikirjan muotoon. Rikoksen uhrin suojelutarpeen arviointimenettelyn käsikirja julkaistiin 16.5.2016. (Sisäministeriön julkaisu 14/2016.)

Arviointimenettelyn tarkoituksena on hyvissä ajoin tunnistaa uhrin suojelutarve ja määrittää uhrin esitutkinnassa tai oikeudenkäynnissä tarvitsemat erityiset suojelutoimenpiteet. Arvioinnin tehtävänä on tunnistaa sellaiset asianomistajat, joiden kertomuksen saamista näytöksi voidaan helpottaa rikosprosessin aikana toteutettavilla suojelutoimilla. Arvioinnin päämääränä on hankkia viranomaisen näkemys siitä, voitaisiinko prosessin aikana toteutettavilla toimilla helpottaa asianomistajan asemaa

tapahtumista kertovana uhrina. Näin voidaan edistää osapuolten täysipainoista osallistumista prosessiin, oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteutumista ja aineelliseen totuuteen pääsemistä. Esitutkintavaiheessa tehty arviointi ei kuitenkaan sido tuomioistuinta. (Sisäministeriön julkaisu 14/2016.)

Esitutkintalain 7 lukuun lisättiin uusi 21 §, jossa säädetään erityisen suojelun tarpeessa olevan asianomistajan kuulustelusta. Esitutkintalain 11 lukuun lisättiin uusi 9 a §, jossa säädetään asianomistajan henkilökohtaisesta arvioinnista. Näillä säännöksillä pyritään asianomistajan haavoittuvuuden tunnistamiseen ja sen arvioimiseen, mitä erityistoimenpiteitä tarvitaan asianomistajan suojelemiseksi lisäkärsimyksiltä asiaa esitutkinnassa ja oikeudenkäynnissä käsiteltäessä. (Sisäministeriön julkaisu 14/2016.)

Virkamiehille, jotka todennäköisesti joutuvat osallistumaan henkilökohtaiseen arviointiin erityisten suojelutarpeiden määrittämiseksi, tulee järjestää arvioinnin suorittamista koskevaa erityiskoulutusta. Koulutuksessa voidaan käyttää tätä käsikirjaa helpottamaan erityisen suojelutarpeen määrittämistä käytännön tilanteissa. Tällä käsikirjalla ohjataan uhrin suojelutarpeen arviointia. (Sisäministeriön julkaisu 14/2016.)

Tarkoituksena olisi siis hyvissä ajoin tunnistaa uhrin suojelutarve ja määrittää uhrin esitutkinnassa ja oikeudenkäynnissä tarvitsemat erityiset suojelutoimenpiteet. Esitutkinnassa tulisi tunnistaa sellaiset asianomistajat, joiden kertomuksen saamista näytöksi voidaan helpottaa rikosprosessin aikana toteutettavilla suojelutoimilla. Päämääränä on hankkia näkemys siitä, voitaisiinko prosessin aikana toteutettavilla toimilla helpottaa asianomistajan asemaa tapahtumista kertovana uhrina. Näin voidaan edistää osapuolten täysipainoista osallistumista prosessiin, oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteutumista ja aineelliseen totuuteen pääsemistä. (Sisäministeriön julkaisu 14/2016.)

4.3 Oikeusministeriön asettaman työryhmän ehdotus

Oikeusministeriö asetti 6.10.2015 työryhmän edistämään uhridirektiivin mukaisen rikoksen uhrin tiedoksisaantioikeuden toteutumista. Työryhmän tehtävänä oli tuottaa sisältö viranomaisten viestintää varten, jolla annetaan tietoa rikoksen uhreille ja muille kansalaisille uhrien oikeuksista ja tukipalveluista. Lisäksi työryhmän piti valmista

ehdotus uhreille kohdennettavan viranomaisviestinnän kehittämiseksi. Työryhmän tuli kiinnittää huomiota viranomaisten välisen tiedonkulun kehittämistarpeisiin. Työryhmän oli erityisesti arvioitava, kuinka paljon tietoa uhreille annetaan ja minkä viranomaisen toimesta ja missä vaiheessa. (Oikeusministeriön julkaisu 23/2016.)

Työryhmä tarkasteli viestinnän kehittämistarpeita pitäen lähtökohtana säädöksiin vahvistettuja uhrin tiedoksisaantioikeuksia ja viranomaisten velvoitteita. Uhrin tiedonsaannin kannalta keskeiset direktiivin artiklat ja niiden täytäntöönpanoa tukevat suositukset sekä kansallinen lainsäädäntö on koottu työryhmän raporttiin. Raportti sisältää työryhmän ehdotuksen siitä, miten uhreille kohdennettavaa viranomaisviestintää tulisi käytännössä kehittää. Tällä työryhmän ehdotuksella on pyritty vastaamaan tutkimuksista ja selvityksistä ilmeneviin rikoksen uhrin tiedonsaantitarpeisiin. Työryhmän ehdotus julkaistiin 15.6.2016. (Oikeusministeriön julkaisu 23/2016.)

Työryhmä esitti julkaisussa uusia esitteitä ja lomakkeita uhrin oikeuksista tiedottamisen tueksi. Työryhmä laati myös Tietoa rikoksen uhrin oikeuksista -esitteen. Työryhmä katsoo, että tätä esitettä tulisi jakaa esitutkintaviranomaisten ja oikeushallinnon viranomaisten käyttöön uhreille viestimisen tueksi. Viranomaisten tulisi myös tarkastella käytössä ja suunnitteilla olevia lomakkeita ja niiden kieliversiot tulisi suunnitella uhrin tiedonsaannin näkökulmasta. (Oikeusministeriön julkaisu 23/2016.)

Työryhmä ehdottaa myös, että uhreille ja kansalaisille olisi tarjottava pääsy tietoon sähköisesti. Sähköiset ympäristöt ja sosiaalinen media tulisi hyödyntää entistä tehokkaammin viranomaisten ja järjestöjen kehitystyössä. Näiden tulisi myös entistä tehokkaammin hyödyntää yhteistyötä ja kampanjointia rikoksen uhrin tietoisuuden lisäämisessä. Sähköisten asiointipalveluiden ja mobiilisovellusten aikaansaaminen kansalaisten tietotarpeisiin tulisi ottaa tavoitteeksi. (Oikeusministeriön julkaisu 23/2016.)

Työryhmän laatiman raportin mukaan tukipalveluiden ohjaamista olisi tehostettava. Siihen tulisi kiinnittää erityistä huomiota poliisin ja muiden uhreja kohtaavien viranomaisten koulutuksessa. Poliisin ohjeistus tukipalveluihin ohjaamisesta tulisi päivittää ottamaan huomioon esitutkintalain muutos sekä uhrien ja heidän läheisten

tarpeet. Myös tuomioistuimien kutsuissa ja järjestelyissä olisi otettava paremmin huomioon uhrin tarpeet. (Oikeusministeriön julkaisu 23/2016.)

Työryhmän ehdotuksen mukaan viranomaisten välistä tiedonkulkua olisi tehostettava tietojärjestelmin. Erityisesti uhrien suojelutarpeen arviointiin sekä tiedottamiseen vangin ja tutkintavangin vapautumiseen liittyy direktiivistä johtuvia uusia tarpeita tiedon välittymisestä viranomaiselta toiselle. Viranomaiskoulukseen ja laatuhankkeisiin olisi otettava mukaan uhrisensitiivinen viestintä. Viranomaisten koulutuksia suunniteltaessa ja järjestettäessä tulisi huomioida uhridirektiivin mukaiset velvoitteet ja niihin liittyvät käytännöt. (Oikeusministeriön julkaisu 23/2016.)

4.4 Oikeusministeriön ehdotus hyvistä menettelytavoista

Oikeusministeriö asetti 15.3.2017 työryhmän, jonka tavoitteena oli edistää rikoksen uhrin tarpeet huomioon ottavia hyviä käytäntöjä rikosprosessissa. Työryhmän ehdotus hyvistä menettelytavoista uhrien tarpeiden huomioon ottamiseksi julkaistiin 31.10.2018. Julkaisussa työryhmä on arvioinut rikosprosessia uhrin näkökulmasta. Työryhmä on myös kartoittanut julkaisussaan kotimaisia hyviä käytäntöjä uhrin tarpeiden huomioon ottamiseksi. (Oikeusministeriön julkaisu 44/2018.)

Julkaisussa työryhmä on esittänyt lukuisia uhrisensitiivisiä menettelytapoja otettavaksi järjestelmällisemmin käyttöön rikosprosessin eri vaiheisiin. Nämä ehdotukset liittyvät esimerkiksi poliisilaitosten ja tuomioistuimien tiloihin, tiedon antamiseen uhreille, uhrin kielellisistä oikeuksista huolehtimiseen, oikeudellisen avustajan hankkimiseen, uhrin ohjaamiseen tukipalveluihin, uhrin suojelutarpeen arviointiin, uhrin kutsumiseen kuultavaksi sekä uhrin erityistarpeiden huomioon ottamiseen oikeudenkäynneissä. Työryhmä on kiinnittänyt julkaisussaan erityistä huomiota lapsiuhrien asemaan. (Oikeusministeriön julkaisu 44/2018.)

Oikeusministeriön asettama työryhmä on julkaisussaan kartoittanut myös uhreja rikosprosessissa kohtaavien tahojen koulutusta. Työryhmä ehdottaa osaamisen keskittämistä ja erikoistumista poliisissa, syyttäjälaitoksessa ja tuomioistuimissa, jotta viranomaisten tietoisuutta ja osaamista uhrin tarpeista saataisiin lisättyä. Työryhmä tuo esille julkaisussa myös sen, että viranomaisille tulee tarjota säännöllistä koulutusta uhrin

kohtaamisesta, kohtelusta, oikeuksista, suojelutoimista ja trauman vaikutuksista uhriin. Työryhmä ehdottaa myös, että oikeustieteen opintoihin sisällytetään perusasiat uhrin kohtaamista, kohtelua ja tarpeiden ymmärtämistä koskevista teemoista. Työryhmä toteutti webropol -kyselyt tuomioistuimille ja poliisilaitoksille sekä kuuli useita asiantuntijoita työnsä tueksi. Poliisilaitoksiin kohdennetulla kyselyllä työryhmä pyrki selvittämään uhrin kohtaamisen käytäntöjä poliisissa. (Oikeusministeriön julkaisu 44/2018.)

Työryhmän tekemän koulutuskartoituksen perusteella voidaan sanoa, että melkein kaikki webropol -kyselyyn vastanneet tahot ovat viimeisten viiden vuoden aikana tarjonneet jotakin uhrin kohtaamiseen, kohteluun ja uhrin tarpeiden ymmärtämiseen liittyvää koulutusta henkilökunnalleen. Teemoihin liittyvää koulutusta oli myös tulossa tai suunnitteilla. Koulutuksien määrässä ja sisällöissä oli työryhmän mukaan kuitenkin suuria eroja. (Oikeusministeriön julkaisu 44/2018.)

Työryhmän julkaisusta käy ilmi, että poliisissa on järjestetty aiheeseen liittyvää koulutusta, missä teemoja käsitellään osana perus- sekä jatko- ja täydennyskoulutusta. Perhe- ja parisuhdeväkivaltaa ja uhrin asemaa käsitellään esimerkiksi valvonta- ja hälytystoiminnan koulutuksessa. Psykologiassa käsitellään kriisejä ja traumoja prosessina. Kuulusteluun liittyvän koulutuksen yhteydessä huomioidaan uhrin kohtaaminen ja kohtelu ja rikos- ja prosessioikeuden koulutuksessa huomioidaan uhriasioihin liittyvä lainsäädäntöä. (Oikeusministeriön julkaisu 44/2018.)

Poliisin jatkokoulutuksessa uhriasiat nostetaan esille tulevien työtehtävien kannalta, esimerkiksi tutkinnanjohtajan roolissa. Myös keskitettyä ja alueellista täydennyskoulutusta järjestetään melko paljon poliisille, joista osa toteutetaan yhteistyössä sidosryhmien kanssa. Uhriasiat liittyvät myös moniin muihin poliisin kursseihin ja seminaareihin, esimerkiksi erikoistumiskoulutukseen lapsiuhrien kohtaamiseksi. Poliisissa katsotaan olevan tarvetta kehittää esimerkiksi naisiin kohdistuvan väkivallan koulutusta sekä koulutusta erityisesti uhridirektiivin perusteella suojelutarpeen arvioinnista. Suojelutarpeen arviointimenettelyä käsitellään peruskoulutuksessa kaksi tuntia työharjoittelujakson jälkeen. Lisäksi paikallisesti poliisilaitoksilla järjestetään alueellista koulutusta vaihtelevasti ja alueellisten tarpeiden mukaisesti. (Oikeusministeriön julkaisu 44/2018.)

Työryhmän julkaisun koulutuskartoituksen yhteenvedossa todetaan, että uhrin kohtaamiseen ja kohteluun liittyvää koulutusta pidetään yleisesti tärkeänä ja tarpeellisena. Koulutusta kaivattiin etenkin tukipalveluihin ja niihin ohjaamiseen, trauman vaikutuksesta uhriin sekä tiettyjen rikostyyppien tuomiin erityispiirteisiin, esimerkiksi seksuaalirikoksissa, henkirikoksissa sekä lapsiin ja vanhuksiin kohdistuvassa väkivallassa. Työryhmän näkemyksen mukaan edellä mainituissa asioissa varsinkin viranomaisten osaamisessa on vielä kehitettävää. Työryhmä näkee täydennyskoulutuksissa ongelmana sen, että niihin osallistuvat usein samat innokkaat henkilöt osan jäädessä koulutuksista aina pois. Työryhmän näkemyksen mukaan esimiehillä on keskeinen rooli koulutukseen pääsemisen mahdollistajana ja osallistumiseen kannustajina. (Oikeusministeriön julkaisu 44/2018.)

4.5 Poliisihallituksen ohje rikoksen uhrin ohjaamisesta

Poliisihallitus julkaisi 17.12.2018 ohjeen rikoksen uhrin ohjaamisesta ja rikosasioiden sovittelusta. Ohje tuli voimaan 1.1.2019 ja sen kohderyhmänä on poliisi. Ohjeessa mainitaan, että rikosten selvittämisen ja syyteharkintaan saattamisen ohessa poliisin tulee kiinnittää huomiota myös rikoksen uhrin asemaan ja varmistaa osaltaan, että uhri ohjataan tarvittavien ja saatavilla olevien palveluiden pariin. Lakisääteisen toiminnan ja viranomaisyhteistyön lisäksi poliisi voi tehdä rikoksen uhrin ohjaamisen osalta yhteistyötä myös näitä palveluja tarjoavien järjestöjen kanssa. (Poliisihallitus 2018.)

Poliisin tavoitteena on, että esitutkintaprosessien toiminnot olisivat valtakunnallisesti yhtenäisiä, paikalliset olosuhteet huomioiden. Tähän kokonaisuuteen liittyy olennaisesti etenkin väkivallan ennalta estämisen ja tunnistamisen lisäksi rikoksen uhrin ohjaaminen ja suojelutarpeen arviointi. Ohjeessa todetaan, että poliisin tulee olla aktiivinen, suunnitelmallinen ja tavoitteellinen rikoksen uhrin ohjaamisessa. Poliisin toiminnassa tulee huomioida myös ennalta estävä toiminta uusintarikollisuuden torjumiseksi. Rikoksen uhrin ohjaaminen ei ole rikoslaji- tai rikosnimikesidonnainen, vaan se tulee huomioida kaikissa rikosasioissa. (Poliisihallitus 2018.)

Poliisihallituksen ohjeessa mainitaan, että poliisin tulee huomioida rikoksen uhrin kokemus kokonaisvaltaisesti rikosilmoituksen tekotilanteessa, kuulusteluissa sekä muissa tutkintatoimenpiteissä. Poliisin tulee kaikessa kanssakäymisessä rikoksen uhrin

kanssa toimia objektiivisuuden lisäksi hienotunteisesti (sensitiivisesti) kunkin asian edellyttämällä tavalla, sekä huomioida aina myös käytettävän tilan soveltuminen asian hoitamiseen. Poliisin tulee varmistaa ja tarvittaessa suorittaa asianomistajan suojelutarpeen määrittäminen viimeistään kuulustelun yhteydessä. Poliisin pitää välttää uudelleen traumatisointia jo koetun lisäksi ja toimia niin, ettei rikoksen uhri koe poliisin väheksyvän hänen kokemaansa. Ohjeessa korostetaan, että uhrin hienotunteiseen kohteluun tulee kiinnittää erityistä huomiota. Ohjeessa mainitaan myös, että poliisin tulee viranomaisten järjestämien palvelujen lisäksi välittää tietoa järjestöjen palveluista ja ohjata avun tarvitsijoita palvelujen käyttäjiksi. (Poliisihallitus 2018.)

Poliisihallituksen ohjeessa mainitaan, että asianomistajan oikeudet määritetään uhridirektiivissä, jonka myötä kansallista lainsäädäntöä on muutettu vastaamaan direktiivin vaatimuksia. Myös esitutkintalaissa on huomioitu tämä asiakokonaisuus. Esimerkiksi asianomistajalla on oikeus saada vahvistus rikosilmoituksen vastaan ottamisesta sekä halutessaan saada yhteystietonsa välitettäväksi tukipalveluiden tarjoajalle. Uhridirektiivin myötä asianomistajan asema parantui suojelutarpeen määrittämisestä ja erityistoimenpiteiden toteuttamista koskevien velvoitteiden myötä. Näitä erityistoimenpiteitä on sekä esitutkinnassa että oikeudenkäynnissä. Asianomistajan suojelutarpeen arviointimenettelyn käsikirja ohjeistaa suojelutarpeen arviointia yksityiskohtaisesti. Käsikirjan sisältö on johdonmukainen hallinnon käytössä olevaan kameleon -lomakkeeseen *Asianomistajan henkilökohtainen arviointi erityisen suojelutarpeen määrittämiseksi* nähden. (Poliisihallitus 2018.)

Poliisihallituksen ohjeessa käydään myös tarkemmin läpi edellä mainitun lomakkeen täyttämiseen liittyviä näkökohtia. Ohjeessa todetaan, että esitutkinnassa suoritettavassa kuulustelussa pidetään näkyvillä lomaketta niin sanottuna työkappaleena. Kuulustelija arvioi kuulustelun aikana suojelutarpeeseen liittyviä asioita, eli ovatko ne ajankohtaisia käsillä olevassa rikosasiassa. Kuulustelijan ei tule kuitenkaan arvioida niiden vaikutusta yksittäin suojelutarpeen määrittämiseen nähden. Suojelutarpeen määrä ja laatu muodostuu eri asioiden yhteissummasta. (Poliisihallitus 2018.)

Ohjeessa tuodaan esille myös, että ennen kuulustelua ei saa antaa ennakkoasenteen vaikuttaa, että tietyn tyyppisessä rikosasiassa tarvetta suojelutarpeen lomakkeen täyttämiseksi ei ole. Arviointi tulee tehdä jokaisen asianomistajan kuulustelun

yhteydessä. Asianomistajan näkemys suojelutarpeen erityistoimenpiteistä on hyvin pitkälle ratkaiseva, ehdotetaanko erityistoimenpiteitä. Kysymys on asianomistajan subjektiivisesta näkemyksestä, miten hän kokee rikosprosessin menettelynä. Tutkinnanjohtaja kuulee syyttäjää muun esitutkintayhteistyön yhteydessä ehdotetuista erityistoimista. Asianomistajalle ei voida luvata, että myöhemmin oikeudenkäynnissä nämä toimenpiteet tehdään. Tuomioistuin viime kädessä ratkaisee, mihin toimenpiteisiin uhrin suojelutarpeen toteuttamiseksi oikeudenkäynnissä ryhdytään. (Poliisihallitus 2018.)

Poliisihallituksen ohjeessa todetaan, että uhrin ohjaamiseen liittyvien asioiden toimivuuden varmistamiseksi poliisilaitosten tulee nimetä päällystöön kuuluva uhriasioden vastuu- ja yhdyshenkilö. Lisäksi poliisilaitosten rakenteissa tulisi huomioida asiaan liittyvien prosessien toimivuuden varmistaminen. Poliisilaitosten vastuu- ja yhdyshenkilö vastaa osaltaan uhriasioihin liittyvän työpaikkakoulutuksen toteutumisesta ja siitä, että etenkin kaikilla poliisilaitoksen pidättämiseen oikeutetuilla virkamiehillä on ajantasaiset tiedot uhrin ohjaamiseen liittyvistä asioista ja prosesseista. Poliisilaitosten tulee myös kuvata nämä prosessit ja saattaa ne henkilöstön tietoon. Vastuu- ja yhdyshenkilö huolehtii osaltaan myös siitä, että uhriasiat huomioidaan poliisilaitoksen kaikessa toiminnassa ja siitä että uhriasioihin liittyvä tiedonvaihto ja yhteistyö toteutuvat muiden viranomaisten ja järjestöjen kanssa. (Poliisihallitus 2018.)

Poliisilaitosten tulee tehdä yhteistyötä kuntien turvallisuussuunnittelusta vastaavien kanssa myös uhrin ohjaamiseen liittyvissä asioissa. Poliisilaitosten tulee syyttäjäyhteistyön lisäksi tehdä tiivistä yhteistyötä alueensa muiden viranomaisten ja järjestöjen kanssa uhriasioihin liittyvissä asioissa ja sopia paikallisesti vastuista ja käytänteistä, joita tulee tarkastella säännöllisesti. Poliisilaitokset voivat antaa rikoksen uhrin ohjaamiseen liittyen omia paikalliset olosuhteet huomioivia ohjeita, poliisihallituksen ohjeen ilmaisevia periaatteita täsmentäen. (Poliisihallitus 2018.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1 Menetelmät

5.1.1 Laadullinen tutkimus

Tämä tutkielma on kvalitatiivinen tutkimus. Laadullisessa eli kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään ymmärtämään todellisuutta laadullisen aineiston kokoamisen ja analysoinnin avulla. Laadullinen menetelmä viittaa tutkimukseen, jossa käytetään ihmisten omin sanoin kirjallisesti tai suullisesti tuottamaa aineistoa tai sellaista kirjallisessa muodossa olevaa aineistoa, joka perustuu tutkijan ihmisten käyttäytymisestä tekemiin havaintoihin.

Laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen. Tämä sisältää ajatuksen, että todellisuus on moninainen. Tutkimuksessa on kuitenkin otettava huomioon, että todellisuutta ei voi pirstoa mielivaltaisesti osiin. On mahdollista löytää monensuuntaisia suhteita, sillä tapahtumat muovaavat samanaikaisesti toinen toisiaan. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään tutkimaan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Yleisesti voidaan todeta, että laadullisessa tutkimuksessa on pyrkimyksenä pikemminkin löytää tai paljastaa tosiasioita kuin todentaa jo olemassa olevia. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 157.)

Laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on vain tietty teoreettinen viitekehys, joka sekin voi jossain määrin muuttua tai täsmentyä. Yleisen tason kysymyksillä muotoillaan tutkimuksen tematiikka. Laadullinen tutkimusprosessi on olennaisilta osiltaan hypoteesien testaamista. Näitä hypoteeseja muotoillaan vähitellen tutkimuksen ja analyysin edetessä, sitä mukaan kun kohde tulee tutuksi ja tutkija löytää mielekkäitä kysymyksiä tai hypoteeseja. Laadullisessa tutkimusprosessissa aineiston ja tutkittavan ilmiön analysointi etenee aineiston keräämisen kanssa rinta rinnan, niin että hypoteesien testaaminen myös ohjaa uuden aineiston keräämistä. (Alasuutari 2011, 267 - 268.)

Laadullisen tutkimuksen aineistokeruun väline on inhimillinen, eli tutkija itse. Aineistoon liittyvien näkökulmat ja tulkinnat kehittyvät tutkijan tietoisuudessa vähitellen tutkimusprosessin edetessä. Laadullista tutkimusta voi luonnehtia prosessiksi. Sen etenemisen eri vaiheet eivät välttämättä ole etukäteen jäsennettävissä selkeisiin eri vaiheisiin. Tutkimuksen edetessä tutkimustehtävää tai aineistonkeruuta koskevat ratkaisut voivat muotoutua vähitellen. Tutkittavaan ilmiöön liittyvä arvoitus avautuu vähitellen ja myös tutkimusmenetelmälliset ratkaisut täsmentyvät, kun aineistonkeruumenetelmät viedään lähelle tutkittavaa kohdetta. (Valli 2018, 73.)

Tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta kohentaa laadullisen tutkimuksen luotettavuutta. Tarkkuus koskee tutkimuksen kaikkia vaiheita. Aineiston tuottamisen olosuhteet olisi kerrottava selvästi ja totuudenmukaisesti. Keskeistä laadullisessa aineiston analyysissä on luokittelujen tekeminen. Luokittelun syntymisen alkujuuret ja luokittelujen perusteet olisi kerrottava lukijalle. Tulosten tulkintaan pätee sama tarkkuuden vaatimus. Tämä vaatii tutkijalta kykyä punnita vastauksia ja saattaa niitä myös teoreettisen tarkastelun tasolle. Tutkijan olisi kerrottava, millä perusteella hän esittää tulkintoja ja mihin hän päätelmänsä perustaa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 227 - 228.)

Laadullisen tutkimuksen metodiikassa kiinnitetään entistä enemmän huomiota aineiston analyysiin. Tämä asettaa kyseenalaiseen valoon kirjallisuudessa usein esiintyvän ajatuksen, jonka mukaan laadullinen tutkimus on kokonaisuus, jossa aineiston keräämistä ja analyysiä ei voida erottaa toisistaan. Laadullisessa tutkimuksessa aineiston keräämisen ja analyysin kehitys ovat olleet erillisiä. Nykyään laadullista tutkimusotetta ei mielletä ensisijaisesti aineiston keruun vaan analyysin kautta. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 68.)

5.1.2 Tutkimusmetodi - haastattelu

Metodologia on tutkimuksenteon ja – syntymisen ydinaluetta ja siinä mielessä tutkijalle välttämätön alue opiskeltavaksi. Tietenkin hyvä, kokemusta omaava, innostunut ja luovasti ajatteleva tutkija saa aikaan hyvän tutkimuksen, käytti hän mitä menetelmiä tahansa. Mutta paraskaan tutkija ei voi tehdä tutkimusta ilman tutkimuksen metodologian hyvää tuntemusta ja osaamista. Tutkimuksen onnistuminen riippuu paljon

metodologian valinnan onnistumisesta. Tutkimuksessa ei ole tärkeää ainoastaan se, mikä on tulos vaan myös se kuinka tuohon tulokseen on päästy. Tulos riippuu oleellisesti tavasta, jolla siihen on päästy. Jos tutkimuksessa on käytetty väärä aineiston hankintatapoja, on tulkittu tuloksia väärin, voivat tulokset olla lyhyesti sanottuna päin honkia. (Laaksovirta 1985, 36.)

Hirsjärven ja Hurmeen kirjan mukaan haastattelu on käytetyimpiä tiedonkeruumuotoja. Kirjoittajien näkemyksen mukaan haastattelua ei kuitenkaan pidetä mitenkään ongelmallisena tiedonkeruutapana. Haastattelumenetelmään suhtaudutaan perin teknisesti. Kirjan mukaan erityisesti vapaamuotoisten tai vähän strukturoitujen haastattelumenetelmien käyttö on lisääntynyt. Haastattelussa toteutuva kielellinen vuorovaikutus luo mahdollisuuden suunnata tiedonhankintaa itse tilanteessa. Sen avulla on myös mahdollista saada esiin vastausten taustalla olevia motiiveja. Ei-kielelliset vihjeet auttavat tutkijaa myös ymmärtämään vastauksia ja jopa ymmärtämään merkityksiä. Haastattelu sopii moniin erilaisiin tutkimustarkoituksiin, sillä se on menetelmänä hyvin joustava. Siinä ollaan suorassa kielellisessä vuorovaikutuksessa tutkittavan kanssa. Se mahdollistaa sen, että tiedonhankintaa voidaan suunnata itse tilanteessa. Haastattelussa on mahdollista saada esiin myös vastausten taustalla olevia motiiveja. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 34 - 35.)

Haastattelussa ollaan suorassa kielellisessä vuorovaikutuksessa tutkittavan kanssa ja siinä suhteessa haastattelu on ainutlaatuinen tiedonkeruumenetelmä. Tästä on sekä etuja että haittoja. Joustavuus nähdään yleensä suurimpana etuna kerätessä aineistoa haastattelun avulla. Tiedonkeruumenetelmien valintojen tulee olla aina perusteltuja. Haastatteluakaan ei tule valita pohtimatta sen soveltuvuutta kyseisen ongelman ratkaisuun. Suurena etuna haastattelussa on se, että siinä voidaan säädellä aineiston keruuta joustavasti tilanteen edellyttämällä tavalla ja vastaajia myötäillen. Etuna on myös se, että vastaajiksi suunnitellut henkilöt saadaan yleensä mukaan tutkimukseen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 199 - 201.)

Hermeneuttista paradigmaa edustava tutkija hyväksyy sen, että hänen persoonallisuutensa ja tunteensa vaikuttavat tutkimukseen. Positiivisen suuntauksen edustaja pyrkii taas pitämään nämä erillään. Kvantitatiivinen tutkimus ottaa ulkopuolisen näkökulman. Siinä tutkija on etäinen ja puolueeton. Kvantitatiivisessa

tutkimuksessa tutkija pyrkii objektiiviseen kuvaukseen. Kvalitatiivinen tutkimus ottaa taas osallisen näkökulman. Sille ominaista on henkilökohtainen osallistuminen ja se, että tutkija pyrkii empaattiseen ymmärtämiseen. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 23.)

Haastattelun etuna on, että vastaajiksi suunnitellut henkilöt saadaan yleensä mukaan tutkimukseen. Haastateltavat on mahdollista tavoittaa helposti myöhemminkin. Haastattelun jälkeen voi tulla tarve täydentää aineistoa tai sitten halutaan tehdä vaikka seurantatutkimusta. Haastattelun hyvänä puolena on myös se, että siinä on mahdollista nähdä vastaaja, hänen ilmeensä ja eleensä. Haastateltava voi myös kertoa itsestään ja aiheesta laajemmin kuin tutkija pystyy ennakoimaan. Haastattelu valitaan myös siksi, että halutaan korostaa sitä, että ihminen on nähtävä tutkimustilanteessa subjektina. Ihmiselle annetaan haastattelussa mahdollisuus tuoda esille itseään koskevia asioita mahdollisimman vapaasti. Ihminen on haastattelussa merkityksiä luova ja aktiivinen osapuoli. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 200 - 201.)

5.2 Aineisto ja sen keruu

Tutkimukseen liittyvät haastattelut suoritettiin marras- ja joulukuussa 2018 Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen Lappeenrannan poliisiasemalla sekä Salpausselän syyttäjänviraston Lappeenrannan palvelutoimistossa. Molemmista paikoista oli haastatteluja varten varattu rauhallinen tila. Jokaisessa haastattelussa olivat läsnä pelkästään haastattelija ja haastateltava. Haastattelut suoritettiin erittäin nopealla aikataululla sen jälkeen, kun haastateltavalta oli tiedusteltu halukkuutta ja mahdollisuutta osallistua haastatteluun. Haastateltaville ei annettu myöskään mitään etukäteismateriaalia haastattelua varten, koska tutkimuksella pyrittiin selvittämään haastateltavien juuri sen hetkistä tietämystä aihealueeseen.

Lappeenrannan poliisiasemalla rikostutkintaa suorittaa kokoaikaisesti 14 rikostutkijaa, jotka ovat jaettu kahteen eri tutkintaryhmään. Molemmissa tutkintaryhmissä on päällystötutkinnanjohtaja, joka johtaa tutkintaa. Tutkintaryhmien tutkijat tutkivat lähes kaiken tyyppisiä rikoksia aina näpistyksistä murhiin. Lappeenrannan poliisiasemalla on viisi tutkijaa, jotka ovat erikoistuneet lapsiin kohdistuvien rikosten sekä seksuaalirikosten tutkintaan. Pääsääntöisesti nämä tutkijat hoitavat kyseisten rikosepäilyjen tutkinnat. Poliisiasemalla on myös esikäsittely-yksikkö, jonka vahvuus

on 10 tutkijaa. Esikäsittely-yksikkö hoitaa muun toimintansa ohella myös yksinkertaisimpien rikosten esitutkintaa.

Salpausselän syyttäjänviraston Lappeenrannan palvelutoimistossa työskentelee 7 kihlakunnansyyttäjää. Palvelutoimistossa on kihlakunnansyyttäjien työtä jaettu siten, että neljä kihlakunnansyyttäjää hoitaa pääsääntöisesti Lappeenrannan poliisiasemalta valmistuvien esitutkintapöytäkirjojen ja kaksi kihlakunnansyyttäjää Imatran poliisiasemalta valmistuvien esitutkintapöytäkirjojen syyteharkinnan. Yksi palvelutoimiston kihlakunnansyyttäjä on keskittynyt laajojen lähinnä tullin ja rajavartiolaitosten esitutkintapöytäkirjojen syyteharkintaan.

Tutkimuksessa haastateltiin yhteensä 10 henkilöä. Haastateltavaksi valittiin Lappeenrannan poliisiasemalta kaksi päällystötutkinnanjohtajaa, viisi rikostutkijaa ja poliisiaseman sosiaaliohjaaja. Haastatelluista rikostutkijoista kaksi on erikoistunut lapsiin kohdistuneisiin rikoksiin ja seksuaalirikoksiin ja muut rikostutkijat tutkivat lähes kaikkia muita rikoksia. Jatkossa tässä tutkimuksessa heistä käytetään nimityksiä erikoistuneet tutkijat ja tutkijat. Tällä haastateltavien otannalla saa hyvän näkemyksen poliisiaseman tutkijoiden tietoisuudesta uhrin suojelutarpeeseen liittyvästä tietämyksestä. Otannan avulla saa myös käsityksen siitä, onko erikoistuneiden tutkijoiden ja tutkijoiden aihealueen tietämyksessä eroavaisuutta. Syyttäjänviraston Lappeenrannan palvelutoimistosta haastateltiin kaksi kihlakunnansyyttäjää. He molemmat tekevät syyteharkintaa monenlaisten eri rikosten osalta ja he pääsääntöisesti hoitavat lapsiin kohdistuvien rikosten ja seksuaalirikosten syyteharkinnat omassa palvelutoimistossa.

Poliisilaitoksen sosiaaliohjaajan keskeisenä tehtävänä on hoitaa poliisin toiminnan yhteydessä ilmeneviä sosiaalityön ja lastensuojelun tehtäviä. Sosiaaliohjaajan työssä painottuu lastensuojelutyö. Sosiaaliohjaaja vastaanottaa ja kirjaa poliisilta tulevia lastensuojeluilmoituksia ja sosiaalihuoltolainmukaisia ilmoituksia. Sosiaaliohjaaja toimii sosiaalitoimen edustajana alaikäisten poliisikuulusteluissa ja poliisin puhutteluissa. Sosiaaliohjaaja tapaa alaikäisiä rikoksentekejiä ja heidän vanhempiaan. Sosiaaliohjaajan työtehtäviin kuuluvat lisäksi kriisityö, perheväkivaltatyö ja palveluohjaus. Poliisilaitoksen sosiaaliohjaaja toimii moniammatillisessa riskienarviointi -työryhmässä puheenjohtajana, tekee vakavan väkivallan uusiutumisen

riskinarviointia ja laatii yhdessä työryhmän kanssa väkivallan uhrille tai uhan alla elävälle henkilölle turvasuunnitelman ja tätä kautta parantaa heidän turvallisuutta. Sosiaaliohjaaja toimii lähisuhde- ja perheväkivallan vastaisen työn työryhmän jäsenenä.

Tutkinnanjohtajien, poliisiaseman sosiaaliohjaajan ja kihlakunnansyyttäjien haastattelurungot oli rakennettu lähes samalla tavalla kuin rikostutkijoidenkin haastattelut. Tutkinnanjohtajilta tiedusteltiin muiden asioiden lisäksi tuomioistuimelle tehtävistä esityksistä, jotka liittyvät tähän aihealueeseen. Sosiaaliohjaajan haastattelulla pyrittiin saamaan hänen näkemystään Lappeenrannan poliisiaseman osaamisesta uhrin suojelutarpeeseen liittyvissä asioissa. Kihlakunnansyyttäjien haastatteluilla selvitettiin myös heidän näkemystään poliisin osaamisesta näissä asioissa.

5.3 Tutkimuksen luotettavuus ja objektiivisuus

Tutkija joutuu tekemään tutkimusprosessinsa aikana suuren joukon ratkaisuja - päätöksiä, joihin ei ole oikeaa vastausta eikä aina edes vakiintunutta käytäntöä. On erittäin olennaista, että tutkija perustelee tekemänsä ratkaisut ja pohtii niitä raportissaan. Tätä kautta tutkimuksen lukija voi arvioida tehtyjen ratkaisujen osuvuutta. Tutkijan tulee tietää, mitä hän tekee, ettei hän vain sovelle mekaanisesti jotain mallia. (Valli & Aaltola 2015, 206)

Luotettavuustarkastelut ovat oleellinen osa tutkimusta. Tutkimuksen luotettavuus on suoraan verrannollinen mittarin luotettavuuteen. Perinteisesti luotettavuutta on kuvattu kahdella termillä: reliabiliteetilla ja validiteetilla. Reliabiliteetti viittaa tutkimuksen toistettavuuteen. Tällä tarkoitetaan, että mikäli mitattaisiin samaa ilmiötä monta kertaa samalla mittarilla, kuinka samanlaisia tai toisistaan poikkeavia vastauksia saataisiin? Mittarin ollessa reliaabeli, ovat vastaukset eri mittauskerroilla melko samanlaisia, jos mittauksessa ei ole systemaattista virhettä. (Metsämuuronen 2002, 86–87.)

Tutkimuksen reliabiliteettia ja validiteettia on aina arvioitava. Reliabiliteetti ja validiteetti liittyvät toisiinsa. Jos tutkimuksen reliabiliteetti on alhainen, niin myös sen validiteetti on alhainen. Tutkimusmenetelmä voi olla luotettava eli reliaabeli, vaikka tutkimus ei olisikaan pätevä eli tulokset eivät vastaa tutkimuksen kysymyksenasettelua. (Likitalo & Rissanen 1998, 71.)

Reliabiliteetti on validiteetin edellytys, eli niiden välillä vallitsee tärkeä suhde. Validiteetilla tarkoitetaan sitä, kuinka hyvin mitataan sitä, mitä on tarkoitus mitata. Validiteetti on mittaustulosten ja mitattavaksi tarkoitettun ominaisuuden todellisen määrän välinen korrelaatio. (Karma 1987, 58.)

Tällä kyseisellä tutkimuksella selvitettiin Lappeenrannan poliisiaseman tutkinnanjohtajien ja tutkijoiden tietämystä uhrin suojelutarpeen selvittämisestä esitutkinnassa. Tutkimuksessa käytetty tutkimusmenetelmä ei itsessään johda tietoon, vaan menetelmä on valittava sen mukaan, millaista tietoa halutaan. Tätä seikkaa joutuu tutkija pohtimaan aivan ensimmäisenä tehdessään valintaa eri tutkimusmenetelmien välillä. Tietoa tutkimuksen aiheesta saatiin tekemällä teemahaastatteluja. Tutkimuksen validiteetti on hyvä silloin, kun tutkimuksen kohderyhmä ja kysymykset ovat oikeat. Teemahaastatteluiden avulla saatiin vastauksia tutkimuskysymykseen. Tutkimuksen tutkimusote ja siinä käytetyt menetelmät vastasivat sitä ilmiötä, jota haluttiin tutkia. Saaduista tuloksista voidaan päätellä, mikä Lappeenrannan poliisiaseman tutkinnanjohtajien ja tutkijoiden tietämys aihealueesta on. Aineisto edusti kattavasti tutkittavaa ryhmää, joten siitä voidaan vetää toivottuja johtopäätöksiä.

Objektiivinen tutkimus on tutkimus, jonka tulokset eivät riipu siitä, kuka tutkimuksen on tehnyt. Subjektiiivisessa tutkimuksessa tutkijan näkökanta asiaan vaikuttaa siihen, että saadaan aikaan erilaisia tuloksia. Täydellinen objektiivisuus tutkimuksissa on jokseenkin mahdotonta. Tästä huolimatta tutkija ei ole oikeutettu suhtautumaan objektiivisuuteen välinpitämättömästi. Tutkijan tulee varmistaa, ettei hän tietämättään tule vetäneeksi tuloksia johonkin suuntaan. Niin tutkimusasetelma kuin tutkimusmenetelmätkin on valittava niin, että on aivan yhtä mahdollista saada odotustensa vastaisiakin tuloksia. Tutkijan ja tutkittavan välillä on säilytettävä subjekti - objekti -suhde. Tutkijan tulee olla ulkopuolinen tarkkailija, joka ei vaikuta tutkittaviin eivätkä nämä häneen. (Karma 1987, 61–62.)

Kaikki haastateltavat omasivat paljon kokemusta tutkimusaiheesta, joka lisäsi tutkimuksen luotettavuutta. Tutkijan oma kokemus aihealueesta lisäsi myös tutkimuksen luotettavuutta, kuten myös tutkijan aineiston tunteminen. Tutkimuksen luotettavuutta kuitenkin heikensi se, että tutkija itse työskentelee esimiesasemassa samassa työyhteisössä kuin mitä lähes kaikki haastateltavatkin. Tällöin pohdittavaksi

tulee, vastaavatko kaikki alaisasemassa olevat haastateltavat kysymyksiin rehellisesti, vai kuten esimies haluaa heidän vastaavan? Pyrkivätkö alaiset esimerkiksi miellyttämään esimiestä antamalla vastauksia, joita esimies heiltä haluaa? Tämä asia on otettu tutkimuksessa huomioon ja haastatteluiden kysymykset on laadittu siten, että niissä olisi mahdollisimman vähän mahdollisuutta vastata totuudenvastaisesti. Tutkimus haluttiin kuitenkin kohdistaa kyseiseen tutkimuskohteeseen, joten tutkijalla oli jo etukäteen tiedossa tämä asia.

Tutkimusaihetta valittaessa on pohdittu myös tutkimuksen yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Uhrin suojelutarpeen arviointiin liittyvät asiat ovat Suomen poliisille melkoisen uusia ja mitään vakiintunutta käytäntöä suojelutoimien käyttämisestä ei valtakuntaan ole vielä syntynyt. Tämän tutkimuksen kautta saadaan aihealueeseen liittyvää tietoutta, jota voidaan hyödyntää osittain koko valtakunnan laajuisesti. Moni poliisilaitos pohtii juuri voimaan tulleen poliisihallituksen ohjeen pohjalta omaa toimintamalliaan uhrien suojelutoimien suhteen.

Jos tutkimus toistettaisiin myöhemmin, voisivat haastateltavat vastata kysymyksiin eri tavalla. Tämä voisi johtua esimerkiksi siitä, että tutkimusten välissä haastateltavat olisivat saaneet lisätietoa asiasta. Tämä ei tee tästä tutkimuksesta kuitenkaan epäluotettavaa, koska vastaavalla tutkimuksella pyritäisiin selvittämään aina sen hetkistä tilannetta ja todennäköistä olisi, että haastateltavat tulisivat vastaamaan kysymyksiin eri tavalla kuin tässä tutkimuksessa.

6 RIKOKSEN UHRIN SUOJELUTARPEEN SELVITTÄMINEN LAPPEENRANNAN POLIISIASEMALLA

Haastateltavien työkokemus, koulutus ja tietoisuus aihealueesta

Haastattelut oli jaettu jokaisen haastateltavan osalta eri teemojen mukaisiin osa-alueisiin. Ensimmäisessä osa-alueessa selvitettiin haastateltavien työkokemusta ja kouluttautumista sekä tiedusteltiin heidän omaa uhrisensitiivistä osaamista ja

tietoisuutta. Haastateltavilta selvitettiin myös muun muassa sitä, miten usein he työssään kohtaavat rikoksen uhreja.

Molemmat poliisin tutkinnanjohtajat ovat työskennelleet poliisina jo pitkään ja heillä on myös pitkä kokemus tutkinnanjohtajan työstä. Toinen tutkinnanjohtajista on osallistunut rikosuhripäivystyksen seminaareihin, joissa on käsitelty suojelutarpeeseen liittyviin asioihin. Hän on käynyt myös kognitiivisen haastattelukoulutuksen. Molemmat tutkinnanjohtajat olivat myös osallistuneet syyttäjän uhrin suojelutarpeesta pitämään koulutukseen. Heistä kumpikaan ei kohtaa nykyisessä työssään rikoksen uhreja kovinkaan usein. Molemmat ovat kyllä keskustelleet satunnaisesti rikoksen uhrien kanssa puhelimesta ja toinen heistä kertoi tavanneensa rikoksen uhreja moniammatillisen riskinarviointi -työryhmän kokouksen yhteydessä. Heidän molempien mielestä heillä on työtehtäviinsä nähden riittävällä tasolla oleva uhrisensitiivinen osaaminen ja tietoisuus. Tutkinnanjohtajien mielestä aihealueeseen liittyvää koulutusta tulisi lisätä. Koulutus auttaisi poliisia tunnistamaan rikoksen uhreja entistä paremmin. Toinen tutkinnanjohtajista nosti esille, että hänen saamansa palautteen mukaan vain tietyt tutkijat ohjaavat uhreja palveluiden piiriin. Molemmat tutkinnanjohtajat tiesivät, että poliisiasemalla oli järjestetty työnohjausta erikoistuneille tutkijoille.

Erikoistuneet tutkijat ovat molemmat työskennelleet poliisina yli kymmenen vuotta, toinen lähes 30 vuotta. Heillä molemmilla on myös pitkä kokemus lapsiin kohdistuneiden rikosten ja seksuaalirikosten tutkinnasta. He ovat saaneet erityiskoulutusta seksuaalirikosten tutkimiseen, lasten haastatteluun ja lapsen kohtaamiseen poliisitoiminnassa. He ovat osallistuneet myös erilaisiin seminaareihin, joissa on käsitelty uhrin kohtaamista esitutkinnassa. Molemmat erikoistuneet tutkijat kohtaavat rikoksen uhreja useamman kerran viikossa kasvotusten ja sen lisäksi myös puhelimesta. He molemmat kokevat, että heidän uhrisensitiivinen osaaminen ja tietoisuus ovat riittävällä tasolla. Toinen haastateltavista koki tämän osa-alueen olevan yksi hänen vahvuuksistaan rikostutkijana. Erikoistuneiden tutkijoiden mielestä aihealueeseen liittyvää koulutusta tulisi lisätä poliisiasemalla. Toinen heistä toi esille, että rikoksen uhrin voivat reagoida hyvin eri tavoin asioihin. Koulutusta tulisi suunnata heidän mielestä enemmän tutkijoille, jotka eivät ole saaneet mitään koulutusta aiheesta. Toinen heistä toi esille kuitenkin sen seikan, että koulutus ei ole mikään tae sille, että sen jälkeen tutkijat alkaisivat paremmin huomioida uhrin suojelutarpeita. Molemmat

erikoistuneet tutkijat olivat tietoisia, että poliisiasemalla on järjestetty työnohjausta ja he molemmat ovat myös itse osallistuneet työnohjaukseen. Toinen heistä toi esille, että työnohjausta on ollut tarjolla liian vähän. Sitä tulisi myös tarjota kaikille tutkijoille, ei pelkästään erikoistuneille tutkijoille.

Kolme muuta haastateltua tutkijaa omaavat myös pitkän kokemuksen poliisin työstä. Heistä kukaan ei ollut saanut erityiskoulutusta uhrin kohtaamiseen esitutkinnassa. He kohtaavat usein rikoksen uhreja työssään. Nämä uhrin ovat mm. väkivaltarikosten, omaisuusrikosten ja liikennerikosten uhreja. Yksi haastateltavista koki, että hänen uhrisensitiivinen osaaminen ja tietämys eivät ole riittävällä tasolla. Kaksi haastateltavaa koki niiden olevan riittävällä tasolla ja se oli tullut heille työkokemuksen ja elämäkokemuksen kautta. He olivat kuitenkin sitä mieltä, että aina voi ja pitää kehittää omaa osaamistaan ja tietämystään asioista. Kaikki tutkijat olivat sitä mieltä, että aihealueeseen liittyvää koulutusta tulisi lisätä. Yksi tutkijoista toi esille, että pääpaino huomioimisessa on tällä hetkellä rikoksesta epäillyn oikeuksissa. Uhrin asemaan pitäisi panostaa hänen mielestään enemmän. Tutkijoiden mielestä on kuitenkin huomioitava, että nykyisellä työkuormituksella tutkijoilla ei yksinkertaisesti ole mitään mahdollisuutta huomioida esitutkinnassa kaikkia asioita. Tutkinta keskittyy tällä hetkellä siihen, että juttuja saadaan eteenpäin ja uhrin jäävät valitettavasti vähemmälle huomiolle. Kaksi haastatelluista tutkijoista ei osannut sanoa, onko poliisiasemalla järjestetty työnohjausta ja yksi heistä tiesi, että sitä on järjestetty erikoistuneille tutkijoille.

Haastatelluista kihlakunnansyyttäjäistä toinen oli ollut nykyisessä työssä yli viisi vuotta ja toinen lähes 20 vuotta. Heidän palvelutoimistossaan seksuaalirikosten syyteharkinta on keskitetty hyvin pitkälti heille. He ovat saaneet koulutusta uhrin suojelutarpeen selvittämiseen Valtakunnansyyttäjänviraston järjestämässä koulutuksessa, jossa on käsitelty lapsiin kohdistuvia seksuaalirikoksia sekä vakavia seksuaali- ja väkivaltarikoksia. Toinen haastatelluista on osallistunut myös muiden tahojen järjestämiin koulutuksiin. He molemmat kohtaavat toistuvasti rikoksen uhreja työssään. Kohtaamiset tapahtuvat lähinnä oikeusistunnoissa. Toinen haastateltavista koki, että hänellä on uhrisensitiivinen osaaminen ja tietämys perustasolla. Toinen katsoi, että hän pystyy varsin hyvin huomioimaan uhrin tilan. Hän katsoi, että työkokemuksen myötä tulee parempi kyky ymmärtää rikoksen uhreja ja se, mitä jonkin rikoksen seuraukset

Tietoisuus uhridirektiivistä

Erikoistuneet tutkijat olivat myös tietoisia vuonna 2016 voimaan tulleesta uhridirektiivistä. He molemmat ovat saaneet tiedon direktiivistä töissä järjestetyn koulutuksen kautta. He ovat saaneet direktiiviin liittyvää koulutusta käymillään erikoistumiskursseilla. Muista haastatelluista poliisin tutkijoista yksi oli tietoinen kyseisestä direktiivistä. Hän ei muistanut mistä oli tullut siitä tietoiseksi, mutta töiden kautta kuitenkin. Hän koki, että koulutusta aiheesta ei ole tarvinnut pitää. Tietoa aiheesta voidaan hyvin hänen mielestään jakaa sähköpostilla ja hänen tulee osata Suomen lait, ei EU:n direktiivejä. Kaksi tutkijoista ilmoitti, ettei ole kyseistä direktiiviin liittyvää koulutusta saanut.

Molemmat haastatellut kihlakunnansyyttäjät olivat tietoisia uhridirektiivistä. Heidän työpaikallaan ei ole ollut asiaan liittyvää koulutusta, mutta he molemmat olivat perehtyneet aiheeseen, kun poliisilaitokselta pyydettiin heitä pitämään koulutusta asiasta poliiseille. He molemmat ovat itse pitäneet poliiseille uhridirektiiviin liittyvää koulutusta. Haastateltu sosiaaliohjaaja oli myös tietoinen uhridirektiivistä. Hän oli ensimmäisen kerran saanut tietää direktiivistä rikosuhripäivystyksen kautta. Hän ei ole saanut direktiivin liittyvää koulutusta.

Tietoisuus ja näkemykset suojelutarpeen arviointimenettelyn käsikirjasta

Haastattelun kolmannessa osa-alueessa selvitettiin haastateltavien tietoisuutta sisäministeriön laatimasta rikoksen uhrin suojelutarpeen arviointimenettelyn käsikirjasta ja heidän näkemyksiään siitä. Poliisin tutkinnanjohtajat olivat tietoisia suojelutarpeen käsikirjasta. He olivat saaneet tiedon käsikirjasta oman organisaation sisäisen tiedottamisen kautta. Mitään koulusta käsikirjaan ei heidän työpaikallaan ole järjestetty. Molemmat tutkinnanjohtajat pitivät käsikirjaa hyvänä kokonaisuutena. Toinen haastateltavista toi kuitenkin esille, että käsikirjaan perehtyminen vaatii melkoista panostusta, että tutkijat ymmärtävät sen sisällön. Tämä tutkinnanjohtaja oli referoinut käsikirjan omalle tutkintaryhmälleen juuri tästä syystä.

Erikoistuneet tutkijat olivat myös tietoisia suojelutarpeen käsikirjasta. Toinen oli tullut siitä tietoiseksi työkaverin kautta ja toinen oli lukenut siitä ensimmäisen kerran työsähköpostista. Haastateltavien työpaikalla ei ollut järjestetty koulutusta käsikirjasta. Toinen haastateltavista piti käsikirjaa pitkänä ja sekavana. Hän ei ole saanut siitä konkreettista apua kokonaisuuden hahmotukseen. Hän ei osannut nimetä käsikirjan hyviä puolia. Toinen erikoistunut tutkija taas piti käsikirjaa hyödyllisenä. Hän oli saanut siitä apua esimerkiksi suojelutarpeen lomakkeen täyttämiseen. Kumpikaan haastateltavista ei tarvinnut mitään omaa koulutusta käsikirjaan liittyen.

Kolme muuta haastateltua tutkijaa eivät olleet lainkaan tietoisia suojelutarpeen käsikirjasta. Kukaan heistä ei ollut siis myöskään saanut käsikirjaan liittyvää koulutusta. He eivät osanneet sanoa, oliko koulutusta asiasta järjestetty työpaikalla. Kaksi heistä oli sitä mieltä, että koulutusta voisi aiheesta pitää, jos halutaan laadukasta työn tekemistä. Yksi ei pitänyt koulutusta tarpeellisenä. Molemmat haastatellut syyttäjät olivat tietoisia

käsikirjasta ja pitivät sitä hyvänä. Toinen syyttäjistä toi esille, että käsikirja on hyvä, koska siinä on käyty eri vaihtoehtoja läpi ja käsikirjan esimerkkitapaus on valaiseva. Hänen mielestään suojelutarpeen arviointi ei voi mennä kovin pieleen, jos seuraa käsikirjaa. Sosiaaliohjaaja ei ollut lainkaan tietoinen käsikirjasta, eikä osannut sanoa siitä sen enempää.

Tietoisuus ja näkemykset suojelutarpeen arviointilomakkeesta

Haastattelun seuraavassa osa-alueessa selvitettiin haastateltavien tietoisuutta ja näkemyksiä arviointilomakkeesta, joka liittyy esitutkinnassa tai oikeudenkäynnissä uhrin tarvitsemiin mahdollisiin suojelutoimiin. Lisäksi selvitettiin esimerkiksi sitä, täytetäänkö kyseistä lomaketta ja miten usein sitä täytetään.

Molemmat poliisin tutkinnanjohtajat toivat haastattelussaan esille, että arviointilomake täytetään kuulustelun yhteydessä ja sen täyttää tutkija. Tämän jälkeen tutkija esittelee lomakkeen tutkinnanjohtajalle. Tutkinnanjohtaja käy sitten myöhemmin lomakkeen läpi syyttäjän kanssa. Haastatteluissa tuli esille, että syyttäjä ei haastateltavien muistikuvan mukaan ole koskaan riitauttanut poliisin näkemystä suojelutarpeeseen. Syyttäjä on luottanut poliisin näkemykseen asiassa.

Toinen tutkinnanjohtajista toi esille, että lomaketta käytetään pääsääntöisesti lapsiin liittyvien rikosasioiden tutkinnassa. Toisen haastateltavan mielestä lomake täytetään silloin, jos asianomistaja ilmoittaa tilanteesta. Hänen mielestään lomaketta täytetään kyllä lähes kaikissa seksuaalirikosten tutkinnoissa. Molemmat tutkinnanjohtajat olivat sitä mieltä, että suojelutoimia käytetään yleisimmin niissä tilanteissa, kun asianomistaja ei haluta kohdata tekijää oikeudenkäynnissä. Käyttökelpoisimpia suojelutoimia ovat haastateltavien mielestä näkösuojat, samaa sukupuolta oleva kuulustelija ja sama kuulustelija. Osa toimista on tutkinnanjohtajien mielestä automaatioita esitutkinnassa, eli niin toimitaan aina ja jokaisessa tapauksessa. Tutkinnanjohtajat olivat sitä mieltä, että suojelutoimien mahdollisuuksia ei ole kovinkaan paljon. Osalliset ovat hyvin usein tuttuja keskenään, jolloin näkösuojat ja henkilötietojen salaamiset eivät auta.

Toinen tutkinnanjohtajista näki, että arviointilomake on toimiva lapsiin liittyvissä tutkinnoissa. Muissa tutkittavissa jutuissa sitä ei hänen mielestään ole juurikaan

käytetty. Todellisen suojelutarpeen selvittäminen täysi-ikäiseltä ihmiseltä on hänestä haastavaa. Tapahtuneiden rikosepäilyjen jälkeen juuri kukaan ei halua tavata toista osapuolta, mutta hänestä tuo peruste ei ole riittävä. Toisen haastatellun tutkinnanjohtajan mielestä lomake ei ole toimiva. Hänen näkemyksensä mukaan siinä pystyy rastittamaan asioita, jotka poissulkevat toisensa, rasteja voi laittaa vaikka jokaiseen kohtaan. Hänestä olisi parempi, jos lomake olisi sellainen, että kun tutkija laittaa rastin tiettyyn kohtaan, niin sen jälkeen jäisi jäljelle vain mahdolliset käytettävissä olevat keinot. Hänestä lomake tulisi olla sähköisessä muodossa, jossa olisi ohjekentät. Molemmat tutkinnanjohtajat olivat sitä mieltä, että suojelutarpeesta keskustelu syyttäjien kanssa on toimivaa.

Erikoistuneet poliisin tutkijat täyttävät uhrin kanssa suojelutoimia koskevan arviointilomakkeen aina kun suojelutarve on heidän mielestään olemassa. He tekevät ratkaisun lomakkeen täyttämisestä itsenäisesti ja täyttäminen tapahtuu asianomistajan kuulustelun yhteydessä. Lomakkeeseen otetaan myös uhrin näkemys suojelutarpeesta. Tutkija toimittaa allekirjoitetun lomakkeen tutkinnanjohtajalle.

Poliisiaseman muut haastatellut tutkijat olivat myös tietoisia suojelutoimien arviointilomakkeesta ja he olivat sitä täyttäneet. He kaikki täyttävät lomaketta erittäin harvoin. Heidän kaikkien kohdalla kyse on ollut lähes aina perheväkivaltatilanteesta, kun he ovat uhrin kanssa lomaketta täyttäneet. Yleensä syynä on ollut uhrin pelko ja haluttomuus kohdata rikoksen tekijää. Kaksi heistä kertoi, että yleisimmin esitetyt suojelutoimet ovat videokuulustelu, näkösuojan käyttäminen ja epäillyn läsnä olematta kuuleminen. Kaksi haastatelluista tutkijoista ei osannut sanoa, että onko arviointilomake toimiva, koska he olivat käyttäneet sitä niin vähän. Yksi tutkijoista totesi, että lomakkeessa olevat vaihtoehdot ovat huonoja hänen tutkimiinsa juttuihin. Hänellä oli tutkittavanaan lähinnä lähisuhdeväkivaltajuttuja. Kukaan haastatelluista ei osannut sanoa, miten lomaketta pitäisi muuttaa.

Myös kihlakunnansyyttäjiltä tiedusteltiin poliisin suojelutoimia koskevista arviointilomakkeista. He saavat niitä poliiseilta lapsiin kohdistuvissa rikoksissa, seksuaalirikoksissa ja väkivaltarikoksissa. Toisen syyttäjän mukaan eniten lomakkeita syyttäjälle tulee seksuaalirikosten yhteydessä. Syyttäjien mukaan poliisi toimittaa arviointilomakkeen heille esitutkintapöytäkirjan ohessa. Se ei siis kuulu viralliseen

esitutkimateriaaliin. Syyttäjien mukaan poliisi toimittaa heille lomaketta vaihtelevasti. Molemmat haastatellut syyttäjät olivat sitä mieltä, että on varmasti ollut juttuja, jotka tulevat heille syyteharkintaan ilman lomaketta, vaikka se olisi ollut tarpeellinen. Syyttäjien mielestä myös heidän arviointilomakkeesta tietoiseksi tulemisen ajankohta vaihtelee paljon. Joskus lomake on tullut heille esitutkinnan aikana skannattuna, mutta pääsääntöisesti se tulee valmiin esitutkintapöytäkirjan mukana.

Haastatellut syyttäjät haluaisivat saada tiedon arviointilomakkeesta mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Syyttäjä ei pysty ottamaan asiaan mitään kantaa, jos hän ei edes tiedä asiasta mitään. Toisen syyttäjän mielestä tieto arviointilomakkeesta voisi tulla hänelle keskimäärin aikaisemmin. Hän toi esille myös, että lain mukaan poliisin pitää kuulla syyttäjää asiassa. Syyttäjä pitää ongelmallisimpana ryhmänä täysi-ikäisiä seksuaalirikosten asianomistajia, joita ei välttämättä pystytä kuulemaan oikeuden istunnossa. Tällöin esitutkinnassa tehty kuuleminen tulisi videoida ja syyttäjää olisi hyvä konsultoida asiassa. Syyttäjät ovat myös ottaneet oma-aloitteisesti poliisin yhteyttä heille tulleen ennakoilmoituksen jälkeen ja keskustelleet suojelutarpeesta. Syyttäjät näkevät, että poliisin tutkinnanjohtajat ovat erittäin tärkeässä roolissa tässä suojelutarpeeseen liittyvässä asiassa. Tutkinnanjohtajat tekevät syyttäjälle esitutkintalain edellyttämän ennakoilmoituksen ja heidän kanssaan syyttäjät pääsääntöisesti käyvät asiaan liittyvät keskustelut.

Haastateltujen syyttäjien mielestä poliisi ei läheskään aina ota heidän kantaansa arviointilomakkeeseen. Myös syyttäjän kannanoton ottamisen ajankohta vaihtelee. Syyttäjien mielestä kannanotto tulisi ottaa mahdollisimman aikaisin, jotta voidaan ottaa kaikki mahdolliset suojelutoimet huomioon. Suojelun tarve korostuu rikoksen laadun perusteella. Esitutkinnan alkuvaiheessa voi olla tilanne, että mitään erityisiä suojelutoimia ei edes tarvita. Asianomistajan kuulustelun yhteydessä voi tulla kuitenkin esiin seikkoja, joiden perusteella suojelutoimia kuitenkin tarvitaan. Syyttäjien mielestä poliisin tulisi ottaa heihin aina yhteys, kun katsoo että tarvetta suojelutoimille voisi olla. Syyttäjien mielestä yleisimmin poliisi esittää suojelutoimenpiteenä videokuulustelua. Tyypillisesti ne tapaukset liittyvät rikoksiin, joissa videointi voi tulla kyseeseen. Nämä ovat myös niitä juttuja, joista syyttäjä poliisin kanssa eniten keskustelee. Tämä on syyttäjien mielestä tärkeää, sillä videon hyödyntäminen voi olla jutun menestymisen kannalta tärkeää. Lapsiin liittyvissä tutkinnoissa ei toisen syyttäjän mielestä aina täytetä

arviointilomaketta, koska suojelutarve on itsestäänselvyys. Myöskään muissa selvissä suojelutarvetta vaativissa tutkinnoissa ei poliisi aina täytä lomaketta, koska syyttäjä tulee esittämään suojelutoimenpiteitä joka tapauksessa. Molemmat syyttäjät eivät muista tilannetta, jossa syyttäjällä olisi ollut poliisin kanssa eriävä näkemys suojelun tarpeesta. Heillä on ollut kuitenkin tapauksia, joissa kaikkia syyttäjän haluamia suojelutoimia ei ole pystytty toteuttamaan, koska poliisi ei ole ollut riittävän aikaisessa vaiheessa syyttäjään yhteydessä.

Molemmat syyttäjät näkevät arviointilomakkeen toimivana. Toisen haastatellun syyttäjän mielestä poliisi voisi panostaa enemmän lomakkeessa selostusosaan, eli sen kertomiseen, mikä suojelutarpeen aiheuttaa. Poliisilla on kuitenkin usein enemmän taustatietoa asiaan, kuin pelkkä uhrin arvio tilanteesta. Esitutkintapöytäkirjasta ei tätä taustatietoa ole syyttäjällä saatavilla. Syyttäjä tuo esille myös sen, että olisi hyvä, jos lomakkeen voisi toimittaa sellaisenaan tuomioistuimelle. Nyt voi tulla eteen tilanne, että syyttäjä ymmärtää lomakkeen eri tavalla kuin mitä poliisi on tarkoittanut. Syyttäjien mielestä poliisi voisi entistä useammin puhua syyttäjän kanssa suojelutoimista esitutinnan aikana ja riittävän aikaisessa vaiheessa. Poliisin tulisi myös ilmoittaa syyttäjälle välittömästi, jos tilanteessa tapahtuu muutos. Haastateltu poliisiaseman sosiaaliohjaaja on nähnyt joskus asiakkaalla kyseisen suojelutarpeen arviointilomakkeen, mutta hänellä itsellään ei ole mitään kokemusta lomakkeesta ja hän ei osaa ottaa siihen mitään kantaa.

Poliisiaseman erityiskuulustelutilat

Haastatelluilta poliisin tutkinnanjohtajilta ja tutkijoilta tiedusteltiin myös poliisiaseman erityiskuulusteluista. He kaikki toivat esille, että poliisiasemalla on kaksi erillistä erikoisvarusteltua videokuulusteluhuonetta, joissa on mahdollisuus myös seurata kuulustelua lasin takaa tai videoyhteydellä. Poliisiasemalla lapset kuulustelelee pääsääntöisesti siihen koulutuksen saanut poliisi. Lapsiin kohdistuneiden rikosten ja seksuaalirikosten tutkinta on keskitetty poliisiasemalla niihin erikoistuneille tutkijoille. Haastateltavat toivat esille, että erinäisten poistumien takia erikoistuneita tutkijoita ei ole tällä hetkellä poliisiasemalla tarpeeksi. Heidän työtään kuormittaa myös se, että he osallistuvat myös kaikkeen muuhunkin perustutkintaan kuuluvaan rikostutkintaan. Poliisin tutkinnanjohtajat toivat haastattelussa esille myös, että he eivät tee kovinkaan

usein esityksiä tuomioistuimelle oikeudenkäyntiavustajan määräämisestä asianomistajalle ROL 2 luvun säännösten nojalla. He kertoivat myös tekevänsä harvoin esityksen tuomioistuimelle tukihenkilön määräämisestä asianomistajalle ROL 2 luvun säännösten nojalla.

Poliisiaseman käytännöt uhrien tarpeiden huomioimisessa

Haastatelluilta poliiseilta tiedusteltiin myös, onko poliisiasemalla hyviksi havaittuja käytäntöjä liittyen uhrien tarpeiden huomioon ottamiseen rikosprosessissa. Tutkinnanjohtajat toivat esille, että uhrien ohjaamiseen rikosuhripäivystykseen ja moniammatilliseen riskinarviointi -työryhmään on panostettu ja se on koettu toimivaksi. Tutkinnanjohtajien mukaan mitään omia käytäntöjä tai ohjeistusta poliisiasemalla ei ole, vaan asiat etenevät suojelutarpeen käsikirjan mukaan. Myös kaikki haastatellut tutkijat toivat esille, että poliisiasemalla ei ole mitään omia käytäntöjä tai ohjeistusta asiassa. Tutkijat toivat esille myös sen, että tutkijoilla on tällä hetkellä niin paljon töitä, ettei suojelutarpeeseen liittyviä asioita aina ehditä tai jakseta huomioida. Koska poliisiasemalla lähtökohtaisesti kaikki tutkijat tutkivat kaikenlaisia juttuja, ei tutkijoilla ole mahdollisuutta omata täydellistä ammattitaitoa jokaisella tutkinnan osa-alueella. Tutkijat toivat esille myös sen, että selvittääkseen työmäärästä, on pakko hoitaa töitä kevyemmällä kosketuksella.

Käytännön haasteeksi haastatellut tutkijat kokivat myös sen, että suojelutarpeen arviointilomaketta aletaan yleensä täyttää pitkän ja raskaan kuulustelun jälkeen. Koska lomakkeeseen tulee ottaa myös uhrin allekirjoitus, niin lomake ja kuulustelu pyritään hoitamaan yhdellä kertaa. Tällä tavoin uhrin ei tarvitse tulla useita kertoja poliisiasemalla asian vuoksi. Tämä kuulustelun jälkeinen lomakkeen täyttäminen on kuitenkin raskas niin tutkijalle kuin uhrillekin. Usein tulee eteen se tilanne, että uhri ei jaksakaan enää keskittyä asiaan kunnolla ja tällöin hän ei välttämättä ymmärrä täysin asian merkitystä.

Näkemykset uhrin suojelutarpeen toimintamallista

Haastatteluissa kävi ilmi se, että poliisin tutkinnanjohtajille suojelutarpeen toimintamalli on selkeä. Tutkinnanjohtajat näkivät, että toimintamalli on myös selkeä niille tutkijoille,

jotka lomaketta täyttävät. Toinen tutkinnanjohtajista toi esille, että jos lomakkeen täyttäminen pyritäisiin saamaan kaikkien tutkijoiden keskuuteen, teettäisi se melkoisesti töitä. Erityisenä haasteena hän näki sen, että jokainen tapaus on aina erilainen ja määrä kohtalaisen suuri. Tutkijoilla on tutkinnanjohtajien vastausten mukaan jo pelkästään kuulusteluissa erittäin monia huomioitavia ja muistettavia asioita. Tutkinnanjohtajat toivat esille, että poliisiasemalla ei ole tehty prosessikuvausta suojelutarpeen toimintamallista.

Poliisin erikoistuneille tutkijoille suojelutarpeen toimintamalli oli myös kohtalaisen selkeä. Toimintamalli on selkeytynyt heille käytännön ja sen läpikäymisen kautta. Erikoistuneet tutkijat toivat esille, että he käyvät toimintamallin läpi etukäteen ja pyrkivät ottamaan tutkinnassa huomioon kaikkia siihen liittyviä asioita. He korostivat, että tutkijoiden pitäisi muistaa, että uhriin liittyvät suojelutoimet voivat tulla eteen lähes kaikkien rikosten kohdalla. Toisen erikoistuneen tutkijan mielestä tulisi korostaa, että suojelutarpeeseen liittyvillä toimenpiteillä on kauaskantoiset vaikutukset, aina tuomioistuinkäsittelyyn saakka. Muille haastatelluille poliisin tutkijoille suojelutarpeen toimintamalli ei ollut selkeä, eivätkä he olleet siitä täysin perillä. Yhden tutkijan mielestä toimintamallin pitäisi olla selkeämpi. Heillä kellään ei ole tietoa onko toimintamallia käyty poliisiasemalla läpi. He eivät myöskään tienneet onko toimintamallista tehty prosessikuvausta.

Haastatelluilta poliiseilta tiedusteltiin, onko poliisiasemalla ollut uhrien tarpeiden huomioon ottamiseen liittyviä ongelmia. Heiltä tiedusteltiin myös, miten uhrien tarpeet voitaisiin käytäntöjä kehittämällä ottaa paremmin huomioon. Poliiseilta tiedusteltiin myös, mitä mahdollisia haasteita prosessin muuttamiseen voisi liittyä. Poliisin tutkinnanjohtajat toivat esille, että uhrin todellisen suojelutarpeen selvittäminen on poliisille suuri haaste. Pelkästään asianomistajan oma kanta ei saa olla syy suojelutoimenpiteille. Arviointilomake täytetään usein silloin, kun tapahtumasta on kulunut vain vähän aikaa. Tällöin tunnetilat ovat vielä erittäin vahvoja ja ne voivat hyvinkin muuttua tuomioistuinkäsittelyyn mennessä. Toinen tutkinnanjohtajista otti esille sen, tarvitseeko uhrin kuulustelupaikan olla aina poliisiasema. Uhrin tarpeita voitaisiin ottaa huomioon paremmin esimerkiksi siten, että poliisi kävisi kuulustelemalla uhrin tämän kotonaan tai jossain muualla uhrille sopivassa paikassa. Tutkinnanjohtajien mielestä prosessin muuttamisessa tulisi tarkalleen tietää, millä

perusteella sitä halutaan muuttaa ja mitä kohtia siitä tulisi muuttaa. Heidän mielestään toimivaa prosessia ei pidä missään nimessä alkaa muuttamaan pelkästään muuttamisen takia.

Poliisin tutkijat toivat haastatteluissa esille, että tutkijoiden tietotaidon tulisi olla sellainen, että hän osaa tarvittaessa tarjota uhrille oikeanlaista apua. Tutkijoiden tulisi myös olla tietoisia siitä, miten prosessi etenee. Nyt kaikki tutkijat eivät sitä tiedä. Yksi tutkija toi esille, että jatkuvan työkiireen keskellä uuden kouluttaminen on erittäin haastavaa. Koska tutkijoilla on töitä paljon ja tutkijan työ on jatkuvassa muutoksessa, myös muutosvastarinta esiintyy hyvin herkästi, ellei perustella tarkasti mitä muutetaan ja miksi. Yksi tutkijoista nosti esille prosessin muuttamiseen liittyvänä ongelmana tiedottamisen. Tutkijoille tulee jatkuvasti paljon tietoa eri puolelta ja useista eri kanavista, joten koulutuspäivän kautta asia saataisiin ehkä paremmin tietoon. Yhden haastatellun tutkijan mielestä vanhasta poisoppiminen on vaikeaa. Kun tutkijat ovat tottuneet tekemään asioita tietyllä tavalla, on sitä tapaa vaikea muuttaa. Tutkijan mukaan koetaan, että muutoksen kautta tule ylimääräistä työtä. Myös toinen tutkija nosti saman asian esille haastattelussa. Hänen mielestä muutosten kautta tulee aina lisää työtä. Monet uudistukset kuormittavat entistä enemmän tutkijoita, joten tästä syystä muutoksiin suhtaudutaan kielteisesti. Muutoksen tulisi tehostaa työtä ja vähentää työmäärää. Suurin osa muutoksista ei kuitenkaan ole ollut tämän suuntaisia. Hänen mukaansa poliisin pitäisi pystyä muuttamaan nopeammin toimintaansa ja työntekijöitä pitäisi pystyä ottamaan paremmin huomioon muutoksissa.

Haastatellut kihlakunnansyyttäjät toivat myös esille haasteita ja ongelmia uhrien tarpeiden huomioon ottamisessa. Toinen syyttäjistä otti esille, että tuomioistuimen tilat ovat sellaiset, joissa uhri voi joutua odottamaan oikeudenkäyntiä samassa tilassa vastaajan kanssa. Tämä on omiaan lisäämään uhrin pelkotiloja. Toinen syyttäjistä piti ongelmana niitä seikkoja, että poliisi ei ole keskustellut suojelutoimenpiteistä lainkaan syyttäjän kanssa, arviointilomaketta ei ole täytetty lainkaan tai se on täytetty puutteellisesti. Ongelmaksi hän näki myös puutteelliset perustelut tilanteen taustatiedoista arviointilomakkeessa. Haasteeksi syyttäjät näkivät myös sen, että suojelutarpeen tila muuttuu ennen oikeudenkäyntiä, esimerkiksi uhri ei koe enää suojelutarvetta tarpeelliseksi tai päinvastoin. Toinen syyttäjistä oli sitä mieltä, että poliisin, syyttäjän ja tuomioistuimen välistä tiedonkulkua näiden asioiden osalta pitäisi

parantaa. Toinen haastatelluista syyttäjistä totesi myös, että riittävät keinot suojelutoimenpiteisiin on olemassa, uusia ei tarvita. Kyse on hänen mielestään ennemminkin siitä, että poliisi pystyy huomioimaan oikeita asioita riittävän ajoissa yhteistyössä syyttäjän kanssa.

Molemmat haastatellut syyttäjät olivat sitä mieltä, että poliisin tekemä esitutkinta uhrin suojelutarpeisiin liittyvissä asioissa ei ole aina riittävän laadukasta. Poliisilta ei tule tällä hetkellä tasalaatuisia töitä syyttäjän näkemyksen mukaan. Toinen syyttäjä toi esille, että välillä hänelle on tullut poliisilta pöytäkirjoja, joista näkyy selvästi, että uhri pelkää, mutta sitä ei oltu huomio mitenkään esitutkinnassa. Hänen mielestään kyse on kylläkin yksittäisistä tapauksista, mutta selkeästi osalla poliisin tutkijoilla suojelutarpeeseen liittyvä osaaminen ei ole riittävällä tasolla. Toisen syyttäjän mielestä yhteistyötä poliisin kanssa näissä asioissa tulisi lisätä. Hän korosti, että on erittäin tärkeää, että tutkinnan alkuvaiheessa pysähdytään miettimään, onko aihetta erityisiin suojelutoimiin.

Poliisiaseman sosiaaliohjaaja kertoi, että poliisi tekee lastensuojelun kanssa hyvin yhteistyötä. Lapsiin liittyvät tutkinnot ovat hänen mielestään poliisilla hyvin hoidossa. Ongelmaksi hän kokee sen, jos uhri ei itse koe olevansa uhri, niin ehkä poliisi silloin liian helposti antaa asian olla niin. Tämä on hänen mielestään haaste poliisille. Sekä poliisi että uhri tulisi saada ymmärtämään asian vakavuus. Sosiaaliohjaaja näkee poliisin tutkijoiden haasteena myös heidän hoidettavien juttujensa suuren määrän. Sosiaaliohjaaja ei ole täysin perillä poliisin suojelutarpeiden toimintamallista, mutta hän katsoo, että hänen ei tarvitse olla siitä tietoinen. Hänen mielestään mahdollisessa prosessin kehittämisessä ja muuttamisessa tulisi ottaa työntekijöiden näkemys huomioon. Kun työntekijä pääsee itse vaikuttamaan asiaan, niin se motivoi häntä. Kehittämisessä ja muuttamisessa myös tiedottaminen ja asioista muistuttaminen on hänestä tärkeää. Sosiaaliohjaajan mielestä etenkin lapsiuhrien tapauksissa tulisi huomioida myös uhrin läheisiä ja ohjata heitä eteenpäin palvelujen ääreen. Usein tämä puoli unohtuu kokonaan. Haasteena asiassa sosiaaliohjaaja näkee myös sen, että tällä hetkellä juttujen tutkinta-ajat ovat liian pitkiä ja epätietoisuudessa oleminen on uhrille hankalaa.

Tietoisuus oikeusministeriön mietinnöstä ja lausunnosta

Haastattelun viimeisessä osiossa tiedusteltiin haastateltavien tietoisuutta juuri ennen haastatteluja julkaistusta oikeusministeriön mietinnöstä ja lausunnosta, jossa on ehdotuksia hyvistä menettelytavoista uhrien tarpeiden huomioon ottamiseksi rikosprosessissa. Haastattelujen lopuksi haastateltavien annettiin vapaasti kommentoida aiheeseen liittyen niin halutessaan. Muutama haastateltavista oli tietoinen oikeusministeriön mietinnöstä ja lausunnosta, mutta kukaan haastateltavista ei ollut ehtinyt siihen vielä perehtyä. Toinen tutkinnanjohtajista kommentoi vielä haastattelun lopuksi, että rikoksen uhrin oikeuksista pitäisi pystyä huolehtimaan paremmin ja yksinkertaisemmin. Rikoksen uhreilla tulisi olla varmuus oikeusavusta, eikä heidän pitäisi joutua pelkäämään sitä, että he joutuvat asiassa mahdollisesti maksumieheksi. Kustannusriskin pitäisi siis hänen mukaansa olla pienempi. Uhrin kustannukset tulisi korvata valtion varoista. Toinen haastatelluista syyttäjistä nosti haastattelun lopuksi esille, että poliisin tulisi mahdollisimman tarkasti selvittää ne olosuhteet ja taustatiedot, mihin uhrin pelko perustuu. Tähän liittyvä tieto puuttuu hyvin usein poliisin lomakkeesta. Hänen mielestään poliisin tulisi myös entistä paremmin havaita suojelutarve niissä jutuissa, joissa uhri ei tuo sitä esille. Lopuksi hän toi esille myös seikan, että uhreilta puuttuu myös joskus oikeudellinen avustaja, vaikka se olisi ollut asian hoitamisessa tarpeen. Asianomistajat eivät hänen mukaansa läheskään aina ymmärrä itse hakea avustajaa.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tällä tutkimuksella selvitettiin rikoksen uhrin suojelutarpeen nykytilannetta Lappeenrannan poliisiasemalla. Tutkimuksella oli tarkoitus myös etsiä suojelutarpeen selvittämiseen liittyvän yksittäisen esitutkintaprosessin mahdollisia kehittämiskohteita. Lisäksi tutkimuksen kautta oli tarkoitus pohtia, mitä mahdollisia haasteita tämän kyseisen prosessin kehittämiseen liittyy.

Tutkimuksessa suoritettujen teemahaastattelujen avulla saatiin hyvä käsitys siitä, mikä rikoksen uhrin suojelutarpeen nykytila on Lappeenrannan poliisiaseman

rikostutkinnassa. Tutkimukseen liittyvät haastattelut onnistuivat hyvin ja haastateltavat antoivat tutkijan näkemyksen mukaan rehelliset ja totuudenmukaiset vastaukset heille esitettyihin kysymyksiin. Haastateltavien valinta oli myös onnistunut, koska heitä oli poliisiaseman rikostutkijoiden määrään nähden riittävästi, jotta haastatteluilla saatiin riittävän kattavasti tietoa tutkinnanjohtajista ja tutkijoista. Kaikki haastatellut poliisit olivat kokeneita tutkijoita ja heillä oli selkeä käsitys poliisin tutkintaan liittyvistä asioista ja kokonaisuuksista. Haastatteluissa ei ollut havaittavissa mitään sellaista, että haastatellut poliisit olisivat halunneet vastauksillaan esimerkiksi miellyttää haastattelijaa tai kaunistella poliisiaseman tilannetta aiheesta. Toisaalta joku haastateltavista olisi voinut olla myös vähemmän kokenut rikostutkija, joka olisi tuonut hieman erilaisen näkö- ja tarkastelukulman aiheeseen.

Haastatteluiden perusteella voidaan todeta, että poliisiaseman erityiskuulusteluiden tilat olivat ajan tasalla ja toimivat. Ainoa niihin liittyvä huolenaihe oli uusissa videokuulustelulaitteissa esiintyvät ongelmat. Poliisiasemalla on myös järjestetty hyvin lapsiin kohdistuvien rikosten ja seksuaalirikosten tutkinta, sillä ne on keskitetty niihin erikoistuneille tutkijoille. Haastatteluissa nousi kuitenkin esille erikoistuneiden tutkijoiden oma jaksaminen ja erinäisistä poistumista johtuva erikoistuneiden tutkijoiden vähäinen määrä. Erikoistuneet tutkijat ovat tutkineet näiden edellä mainittujen juttujen lisäksi myös muita rikoksia ja se koettiin haastatteluissa raskaaksi tällä kyseisellä resurssimäärällä. Tätä resurssiasiaa on melko vaikea lähteä kehittämään, koska poliisin resursseihin yksittäisillä poliisiasemilla on kovin vähän vaikutusmahdollisuutta. Poliisiasemien esimiesten tulee kuitenkin pitää omat esimiehensä ajan tasalla vähäisistä resursseista ja tätä kautta saada tilannetta paremmaksi. Toisaalta voidaan pohtia myös tutkijoiden tehtävien priorisointia ja sijoittamista. Kaakkois-Suomen poliisilaitoksella on tutkintaan laadittu priorisointiohje. Ongelmaksi tässä on muodostunut kuitenkin se, että ohjeen kärkeen priorisoituja asioita on tutkinnassa jo niin paljon, että pelkästään niiden priorisointi aiheuttaa suuria ongelmia. Yhtenä ratkaisuna asiaan voisi olla se, että poliisilaitokset pystyisivät tulevaisuudessa liikuttamaan käytössä olevia resursseja nopeammin ja joustavammin. Tällä hetkellä ei poliisissa reagoida riittävän nopeasti muuttuviin tilanteisiin ja ongelmat alkavat paisumaan siellä, missä niitä ilmenee. Resurssien nopeammalla siirtelyllä tähän voitaisiin vaikuttaa. Tämä siirtely vaatii tietysti myös laadukasta johtamista.

Laatujohtamisen filosofia pohjaa siihen ajatteluun, jossa johtamistoiminnoilla keskitytään parantamaan prosesseja tulevaisuutta ajatellen sen sijaan, että korostettaisiin nykyisten tulosten arviointia. Valvonta itsessään ei riitä laadun parantamiselle, vaan tarvitaan tehokkaasti organisoitua kehittämistyötä. Jatkuvan organisaation prosessien kehittämisen kautta syntyy korkealaatuisia tuotteita ja palveluja. Tämä tulevaisuuskeskeinen ajattelutapa ei sinällään sulje pois sitä, ettei laatujohtamismalliin voisi kuulua myös jälkikäteistä arviointia ja mittaamista. Mittaamisen rooli muuttuu esimerkiksi tulosajatteluun verrattuna enemmän kehityksen moottoriksi kuin prosessin päättäjäksi. Laaturyhmissä ja tiimeissä käynnistetään kehittämistoimet. Päätehtäväksi nähdään laadun ennalta varmistaminen. (Lumijärvi & Jylhäsaari 1999, 56.)

Laatujohtamismallissa nähdään henkilöstöresurssit strategiseksi panostekijäksi, jonka ylläpito ja kehittäminen ovat avaimia muidenkin periaatteiden toteuttamiseen. Teknisten valmiuksien ohella johdon sekä henkilöstön valinnassa painotetaan lisäksi laatuajatteluun yhteensopivia "sosiaalisia" ominaisuuksia. Uusien henkilöiden valitsijoina pitäisi olla johdon ohella niitä tiimin jäseniä, joiden työtoveriksi uusi rekrytoitava tulee. Laatujohtetun organisaation ehdottomina vaatimuksina ovat kognitiivinen valmius ja motivointi- ja mukautumiskyky. Laatujohtettu organisaatio vaatii varsinkin esimiehiltä erilaisia valmiuksia aiempaan nähden. Esimiehen rooli muuttuu laatujohtamisessa radikaalisti. Esimies muuttuu tarkkailijasta ja valvojasta valmentajaksi ja mahdollistajaksi. (Lumijärvi & Jylhäsaari 1999, 69.)

Poliisi voi verkostostrategioiden luomisen ja toimeenpanon avulla tunnistaa paremmin strategiset kumppanuudet ja oppia käyttämään verkostoja oppimisfoorumeina ja informaatiokanavina. Näiden kumppanuuksien tuottama lisäarvo organisaatiolle voi olla monenlaista liittyen esimerkiksi innovaatioihin ja resursseihin. Yksityisen turvallisuussektorin volyymi kasvaa koko ajan ja turvallisuusmarkkinat monipuolistuvat. Poliisin kilpailukyky voi nousta tulevaisuudessa tärkeäksi teemaksi. Poliisi saa asiantuntijuus- ja muita resursseja hyödynnettäväksi verkostoitumisen ja kumppanuuksien myötä vaikeiden yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisemisessa. (Honkonen & Senvall 2011, 52.) Haastatteluiden kautta tuli esille, että poliisi ohjaa rikoksen uhreja tukipalveluiden piiriin. Näin ei kuitenkaan läheskään aina tapahtunut. Toimintaa voitaisiin parantaa tekemällä entistä tiiviimpää yhteistyötä esimerkiksi tukipalveluiden tarjoajien kanssa. Poliisin resursseja voitaisiin säästää esimerkiksi siinä,

että tukipalveluiden tarjoajat osallistuisivat heti esitutkinnan alkuvaiheessa uhrin auttamiseen yhdessä poliisin kanssa. Poliisi voisi keskittyä paremmin esitutkintaan ja uhrin auttaminen ja hänen avun tarpeen tunnistaminen jäisi enemmän tukipalveluiden tarjoajalle.

Poliisin tulisi keskittää toimintaansa niihin asiakasryhmiin, jotka ovat poliisitoiminnalle keskeisimmät. Tätä kautta kansalaisten näkökulmastakin poliisin työ vaikuttaisi tehokkaammalta ja suunnitellummalta. Tämän toteutuminen edellyttää poliisiorganisaatiolta kuitenkin vahvaa ja taitavaa johtamista. Poliisin on oltava myös responsiivinen toimintaympäristössään. Vision eli tavoitteiden asettaminen edellyttää toimintaympäristön muutosten tunnistamista. Toiminnan kehittämistä tulisi katsoa vaikuttavuuslähtöisesti ja kehittämisessä tulisi painottaa vaikuttavuuden parantamisen mekanismien tuntemusta. Erityisesti tulisi kiinnittää huomiota prosesseihin, laadun hallintaan ja henkilöstön kapasiteetin kehittämiseen. Nykyajan poliisilaitosten toiminta-alueet ovat suuria ja se aiheuttaa suuria haasteita toimintaympäristön tunnistamiselle. Poliisilaitoksen ylin johto on sijoitettu pääpoliisiasemalle ja sieltä käsin tehdään poliisilaitoksen päätökset. On haaste saada kaikki riittävä tieto alueen eri puolilta tasaisesti päätöksentekijöiden tietoon. Poliisin tulisi panostaa strategiseen suuntaamiseen, sillä sitä kautta saadaan lisää koordinaatiota ja strategista yhtenevyyttä. Tavoiteltavan vaikuttavuuden määrittäminen auttaa yksikköä priorisoimaan ja seuraamaan olennaista.

Haastatteluissa tuli selvästi esille, että poliisin erikoistuneet tutkijat olivat saaneet muita tutkijoita enemmän koulutusta uhrien suojelutarpeen selvittämiseen ja he olivat myös muita tutkijoita paremmin selvillä suojelutarpeen selvittämiseen liittyvistä asioista. Myös tutkinnanjohtajat olivat selkeästi tietoisia uhrin suojelutarpeen selvittämiseen liittyvistä asioista. Poliisin muut kuin erikoistuneet tutkijat tiesivät kaikkein vähiten uhrin suojelutarpeeseen liittyvistä asioista. He olivat kyllä myös saaneet siihen vähiten koulutusta ja osa heistä ei ollut saanut koulutusta lainkaan. Tämä heidän vähäinen tietämys aihealueesta olikin yksi tämän tutkimuksen päähavainnoista. Nämä poliisin tutkijat tutkivat Lappeenrannan poliisiasemalla lähes kaikkia rikoksia ja kohtaavat työssään rikoksen uhreja erittäin usein. Heitä on myös lukumäärällisesti kaikkein eniten poliisiaseman rikostutkinnassa. Haastatteluista tutkinnanjohtajista toinen toi esille, että hänen näkemyksensä mukaan vain tietyt tutkijat ohjaavat rikoksen uhreja palveluiden

piiriin. Kaikki haastatellut poliisit olivat sitä mieltä, että aihealueeseen liittyvää koulutusta tulisi poliisiasemalla lisätä.

Tutkimuksessa kävi siis ilmi, että poliisiaseman kaikilla tutkijoilla ei ole riittävästi tietotaitoa uhrin suojelutarpeen selvittämiseen liittyvistä asioista. Tämä asia pystytään korjaamaan antamalla tätä tietoutta tutkijoille. Mielestäni tässä asiassa tulisi kuitenkin tarkastella tätä ongelmaa syvällisemmin ja pohtia, miksi tutkijoilla ei ole ollut tätä tietoutta. Antamalla lisää koulutusta voi korjata tilannetta hetkellisesti, mutta jos ei löydetä sitä olennaisinta syytä tiedon puutteelle, tulee tämä ongelma taas uudelleen eteen myöhemmin.

Laatujohtamisen tavoitteena on siirtää huomio jälkikäteisistä arvioinneista prosessien tunnistamiseen ja analysointiin. Laadukas palvelu vaatii laadukkaan prosessin. Tärkeimmät prosessit selvitetään työprosesseja kuvaamalla. Prosessien analysoinnit opettavat henkilöstöä analysoimaan työprosesseja ja auttavat työn hallintaa, joten niillä on tärkeä pitkän aikavälin vaikutus. Prosessien analysoinnit auttavat myös näkemään, mistä työprosessin kustannukset muodostuvat ja miten resurssit vaikuttavat prosessin kulkuun. Prosessien kehittäminen ilmentää monella tavoin laatujohtamisen perusfilosofiaa, tiimioppimista sekä työssä tapahtuvaa kokemuksellista oppimista (Lumijärvi & Jylhäsaari 1999, 74 - 75).

Poliisiyksiköihin ja poliisikoulutuksen yhteyteen oppilaitostasolla kannattaisi liittää oppivaan, kehittyvään organisaatioon tähtäävää prosessityötä ja ongelmanratkaisua tukevaa koulutusta. Prosessityövälineiden avulla on mahdollista nostaa esiin muuttuvassa toimintakentässä poliisitoiminnallisesti keskeisimmät asiakasryhmät ja poliisipalvelua vaativat toiminnot. Käytännön työn sekä esimerkiksi strategisten valintojen väliset ristiriidat ja ongelmat on mahdollista saada prosessityövälinein tuetun kehittävän työntutkimuksen avulla näkyviin ja jäsentyneenä kokonaisuutena yhteiseen keskusteluun. (Honkonen & Senvall 2011, 194.)

Haastatteluissa tuli myös esille, että poliisin tutkinnanjohtajat ja erikoistuneet tutkijat olivat hyvin tietoisia vuonna 2016 voimaan tulleesta uhridirektiivistä. Muista tutkijoista ainoastaan yksi oli kyseisestä direktiivistä tietoinen. Poliisin tutkinnanjohtajat olivat tietoisia myös sisäministeriön laatimasta suojelutarpeen arviointimenettelyn käsikirjasta.

He pitivät käsikirjaa hyvänä kokonaisuutena, vaikkakin toinen heistä näki käsikirjaan perehtymisen vaativan melkoista panostusta tutkijoilta. Toinen erikoistuneista tutkijoista piti käsikirjaa myös pitkänä sekä sekavana, eikä hän ole saanut siitä konkreettista apua kokonaisuuden hahmottamiseen. Toinen erikoistuneista tutkijoista piti käsikirjaa taas hyödyllisenä. Kolme muuta haastateltua tutkijaa eivät olleet lainkaan tietoisia suojelutarpeen käsikirjasta. Tämä oli myös erittäin mielenkiintoinen tutkimuksessa esille noussut tieto. Molemmat kihlakunnansyyttäjät pitivät suojelutarpeen käsikirjaa hyvänä. Toinen heistä nosti esille, että suojelutarpeen arviointi ei voi mennä kovinkaan pieleen, jos seuraa käsikirjaa.

Tutkimuksessa tuli esille, että suojelutarpeen arviointilomakkeen käyttämisessä on selkeästi parannettavaa. Erikoistuneet tutkijat kertoivat täyttävänsä sen aina tarvittaessa, mutta muut haastatellut tutkijat kertoivat täyttävänsä sitä erittäin harvoin. He kuitenkin kohtaavat työssään rikoksen uhreja lähes päivittäin. Myös haastatellut kihlakunnansyyttäjät ottivat esille, että poliisin tutkijat toimittavat heille arviointilomaketta vaihtelevasti. Molemmat haastatellut syyttäjät olivat sitä mieltä, että lomaketta ei täytetä läheskään aina, vaikka siihen olisi tarvetta. Syyttäjät toivat myös esille, että heidän tietoiseksi tuleminen lomakkeesta vaihtelee. Tästä on siis pääteltävissä selkeästi, että tutkijat eivät täytä lomaketta aina kun siihen on tarvetta ja myös sen toimittamisessa syyttäjälle ei ole olemassa poliisiasemalla mitään selkeää toimintamallia. Syyttäjät toivat haastatteluissa esille myös sen, että poliisi ei läheskään aina selvitä heidän kantaansa suojelutarpeen arviointilomakkeeseen. Heidän mielestään syyttäjän kannanotto tulisi selvittää mahdollisimman aikaisin, jotta voidaan ottaa kaikki mahdolliset suojelutoimet huomioon.

Kaikki poliisiyhteisön jäsenet hyötyvät johtamisen kehittämisestä. Hyvä johtamisosaaminen on jokaisen esimiehen oma etu. Kehittyvän osaamisen varassa jaksaa tehdä paremmin työtä. Laadukkaan johtamisen avulla poliisihallinnon yhteiset strategiset tavoitteet toteutuvat aiempaa varmemmin. Johtamisen kehittymisestä on kuitenkin suurin hyöty alaisille. On erittäin haastavaa säilyttää innostus ja sitoutuminen pitkän työuran aikana. Innostuksen ja sitoutumisen toteutumiseen vaikuttaa keskeisesti se, ovatko esimiehet tehtävänsä tasalla ja onko heillä kunnolliset työkalut oman työnsä arvioimiseen sekä mahdollisuudet ja valmiudet toimintansa kehittämiseen. (Honkonen & Senvall 2011, 8.)

Kaikki merkit viittaavat siihen, että huippulaadun tavoittelusta on tulossa poliisissa pysyvä osa kehittämistyötä. Huono laatu sitoo resursseja ja tästä syystä kustannusten karsinta liittyy läheisesti laatutyöhön. Laatu ja kustannukset on nähtävä toisiinsa suhteutettuina. Yhtenä uudistamisen vaihtoehtona pitää olla myös resurssien lisäämisen kautta tapahtuva laadun kehittyminen. Työprosessien sujuvuuden parantaminen vähentää kustannuksia. Resursseilla saadaan laadullisten parannusten kautta parhaimmillaan moninkertainen lisäarvo (Honkonen & Senvall 2011, 132 - 133).

Haastatteluiden perusteella poliisiasemalla ei ole olemassa mitään omia aihealueeseen liittyviä käytäntöjä tai ohjeistusta. Poliisiasemalla ei ole myöskään tehty prosessikuvausta suojelutarpeen toimintamallista. Haastatellut tutkijat kertoivat, että heidän pitäisi olla tietoisia siitä, miten kyseinen prosessi etenee, mutta kaikki tutkijat eivät sitä kuitenkaan tiedä. Tutkijat toivat haastatteluissa esille, että heillä on tällä hetkellä niin paljon töitä, ettei suojelutarpeeseen liittyviä asioita aina ehditä tai jakseta huomioida. Heidän mukaansa on pakko hoitaa töitä kevyemmällä kosketuksella, jotta työmäärästä selvitään. Myös tutkinnanjohtajien haastattelusta kävi ilmi, ettei suojelutarpeen toimintamalli ole kaikille tutkijoille välttämättä selvä.

Haastatteluiden perusteella voidaan todeta, että poliisin tutkijat suorittavat esitutkinnassa pääsääntöisesti rikoksen uhrin suojelutarpeen arvioinnin. Poliisin tutkinnanjohtaja osallistuu arviointiin vasta esitutinnan loppuvaiheessa. Kaikilla tutkijoilla ei ole riittävää tietotaitoa ja osaamista uhrin suojelutarpeeseen liittyvissä asioissa. Tutkijat eivät myöskään ole riittävän tietoisia suojelutarpeen toimintamallista. Poliisiasemalla ei suojelutarpeen selvittämiseen liittyvää toimintamallia ole käyty läpi. Haastatteluissa nousi esille myös rikostutkijoiden suuri työmäärä. Tutkimuksesta voidaan todeta, että uhrin suojelutarpeen selvittämisen tilanne Lappeenrannan poliisiasemalla ei ole riittävän hyvä. Tutkimuksesta voidaan myös päätellä, että poliisiaseman johtamisessa on ollut puutteita. Se ei ole ollut riittävän laadukasta ja tehokasta, jonka seurauksena esimerkiksi kaikilla tutkijoilla ei ole riittävää tietotaitoa ja osaamista suojelutarpeen toimintamallista. Myös se, että suojelutarpeen toimintamalli ei ole kaikkien työntekijöiden tiedossa, voidaan laittaa osittain myös epäonnistuneen johtamisen syyksi. Toki pelkästään laadukkaalla johtamisella ei aina pystytä saavuttamaan haluttua lopputulosta. Tässä tutkimuksessa esille tulleet tutkijoiden suuret työmäärät ja vähäiset resurssit vaikuttavat väkisin näihin edellä mainittuihin asioihin.

negatiivisesti. Hyvällä henkilöstöjohtamisella voidaan kuitenkin vaikuttaa paljon tutkijoiden jaksamiseen. Poliisiasemien esimiesten johtamista tulisi kuitenkin kehittää.

Tutkimuksen tekohetkellä ei aina voida sanoa, tuleeko tutkimuksesta olemaan hyötyä vai ei. Pitkällä tähtäimellä on vaarallista tuijottaa liiaksi välittömään hyötyyn ja suunnata tutkimusta sen perusteella. Kohtuullisessa määrin tulisi tukea korkealaatuista puhdasta perustutkimusta, vaikkei sen hyödyllisyydestä voitaisikaan sanoa mitään. Jos näin ei tehdä, alkaa tilanne aikaa myöten näkyä myös soveltavan tutkimuksen pohjan kaatumisena. (Karma 1987, 101.)

Tämä tutkimus oli hyödyllinen siitä syystä, että sen tuloksista saadaan selville, mikä uhrin suojelutarpeen tila on tällä hetkellä Lappeenrannan poliisiasemalla. Tutkimus paljasti myös, missä on kehitettävää. Näiden pohjalta pystytään pohtimaan aiheen kehittämistä. Kehittämällä sitä toimintaa, jossa todettiin olevan kehitettävää, saadaan työstä laadukkaampaa ja tehokkaampaa. Näin ollen myös siitä syystä tutkimus on hyödyllinen.

Sirpa Virran (2017) näkemyksen mukaan organisaation jokaisen toimijan tulisi ymmärtää, mikä osa isompaa kokonaisuutta hän on. Työntekijöiden tulisi ymmärtää oman työn merkitys koko poliisitoiminnan vaikuttavuuteen. Jos työntekijä kokee, että hänen työllään ei ole mitään merkitystä, niin tilanne on erittäin huono. Virran mukaan asioita tulisi myös kyseenalaistaa. Asioiden kyseenalaistamista ei Virran mukaan aina katsota kovin hyvällä, vaikka se voisi viedä asioita eteenpäin. Kyseenalaistaminen koetaan usein arvovalta-asiana. Kun on olemassa suuri määrä tietoa, niin pitää pystyä tämän suuren tietomassan läpi kehittämään ymmärrystä ja näkemystä asioista. Tässä hyvät analyttikot ovat Virran mukaan kultaakin tärkeämpiä. Pätevien analyttikkojen avulla organisaation johto saa tietomassasta olennaisia näkemystä asioihin.

Organisaation rakenne riippuu inhimillisistä tekijöistä paljon ratkaisevammin kuin ennakoita tulee ajatelleeksi ja kuin ihmiset myöntävät. Inhimillisinä tekijöinä nousee esille esimerkiksi taidot, henkilökemia ja ihmissuhteet. Inhimillinen tekijä on erityisen tärkeä valitun organisaatiorakenteen toimivuuden takaamiseksi. Organisaatiorakenteen merkitys vähenee, jos johto onnistuu hyvän ryhmadynamiikan synnyttämisessä. Jos ihmisten yhteistyö sujuu heikosti, ei täydellisinkään organisaatiorakenne auta. On

ratkaisevan tärkeää, että organisaation rakenne ja psykologia sopivat yhteen. Jos uudelleenorganisointi toteutetaan teknokraattisessa sävyssä, eikä pinnan alla vaikuttavia totunnaisia käyttäytymistapoja ja epävirallisia rakenteita oteta huomioon, on tuloksena sama vanha toimintamalli. (Karlöf & Lövingsson 2006, 48–50.)

Työn kehittämisessä tulisi lähteä liikkeelle tästä Karlöfin ja Lövingssonin esille ottaman inhimillisen näkökulman tarkastelusta. Olisi erittäin tärkeä selvittää, ovatko tämän hetkisessä tilanteessa tutkijoiden taidot riittävät ja ovatko prosessiin osallistuvien henkilökemiat ja ihmissuhteet kunnossa. Haastattelussa nousi jo esille, että tutkijoilla ei ole riittävää osaamista suojelutarpeen selvittämiseen liittyvissä asioissa. Tätä tilannetta tulisi tietenkin parantaa lisäämällä esimerkiksi tutkijoiden koulutusta aiheesta ja varmistamalla, että oikeanlaista osaamista on kaikilla prosessiin osallistuvilla. Tätä kautta työ tältä osin jakautuisi varmasti tasaisemmin. Yhtä tärkeää olisi myös tarkastella ovatko prosessin osallistuvien henkilöiden väliset henkilökemiat ja ihmissuhteet kunnossa. Tämän selvittämisessä suuri vastuu olisi esimiehillä. Organisaatiossa tulisi varmistaa, että esimiehet pystyvät olemaan arjessa läsnä ja aistimaan alaisten tuntemuksia asioista. Nykyorganisaatiot ovat ajaneet esimiehet entistä kauemmas johdettavistaan ja tämä vaikeuttaa huomattavasti heidän havainnointiaan arjen asioista. Ihmissuhteita ja henkilökemioita ei selvitetä pelkästään laatimalla työntekijöille ja esimiehille kyselyitä, haastattelemalla ja ryhmäkeskusteluilla, vaan olemalla alaisten arjessa läsnä. Tätä kautta välittyy paras ja aidoin tieto asioiden totuudenmukaisuuksista. Jotta tätä tarvittavaa tietoa siis pystytään saamaan, on esimiesten oltava lähellä alaisiaan. Tätä kautta saadaan tarvittavaa tietoa asioiden toimivuudesta näiltä osin. Sitä kautta pystytään huomioimaan paremmin tulevaa ja tekemään henkilöstössä tarvittavia muutoksia asian parantamiseksi.

"Oppiva organisaatio voidaan parhaiten saada aikaan palkkaamalla älykkäitä ihmisiä ja luomalla sellaiset puitteet, jossa he voivat työtä tehdessään jakaa tietonsa toisilleen. Jos hierarkiat, osastorajat ja säännöt kahlitsevat ihmisten luovaa energiaa, ovat tällaiset rajat kyettävä murtamaan ja vapautettava ihmiset toimimaan osaamisensa äärirajoilla. Organisaatiossa, jonka kulttuurille on tyypillistä se, että ihmiset narsistisesti kuvittelevat tietävänsä kaiken, ei ole mahdollista saada esille erilaisuutta ja luovuutta." (Juuti 2011, 200.) Tämä on mielestäni edelleen ongelma poliisiorganisaatioiden esimiestasolla. Poliisiorganisaation esimiehet kuvittelevat, että heidän pitää tietää omasta alastaan

alaisiaan enemmän ja että on noloa, jos alaiset tietävät jostakin asiasta esimiestä enemmän. Usein nämä esimiehet myös itse luulevat, että heillä on paras tietämys asioista, vaikka näin ei todellisuudessa ole. Tämä harhaluulo syntyy usein mielestäni silloin, kun esimies ei ole alaistensa arjessa läsnä, eikä tiedä mitä alaiset todellisuudessa osaavat. Tästä poliisiorganisaatioissa pitäisi päästä pois. Näen tämän enemmän pitkään esimiehenä olleiden ongelmana kuin nuorten esimiesten. Nykyisessä poliisin johtamiskoulutuksessa tähän asiaan on kiinnitetty huomiota, mutta poliisiorganisaatioissa on vielä paljon niin sanottuja vanhan koulukunnan esimiehiä.

Ympäristön muuttuessa nopeasti, syntyy myös lukuisia uusia mahdollisuuksia. Avainkysymys mahdollisuuksien maailmassa on osaaminen. Näissä oloissa johtamisen keskeisin haaste on auttaa ihmisiä omaksumaan uusia näkökulmia. Johdon tulisi kyetä luomaan uudistumiseen johtavia riittävän turvallisia puitteita, joissa voidaan luopua vanhoista näkökulmista ja uskalletaan tehdä jatkuvia kokeiluita. Vain ne henkilöt voivat tehdä uudistumista, jotka ovat ympäröineet itsensä viimeaikaisten tiedoilla ja taidoilla. Perinteisissä organisaatioissa ei ole totuttu kuulemaan jokaisen henkilön omaa tarinaa, vaan on pyritty tekemään kaikesta yhdenmukaisia malleja, joita voidaan kuvata numeraalisesti. Tämä tarkastelutapa peittää äänettömän taidon alleen. (Juuti 2011, 199.)

Tampereen yliopiston turvallisuushallinnon maisteriopinnoilla vuonna 2017 arviointitutkimuksesta luennoinut professori Sirpa Virta kertoi, että arviointitutkimus määrittää jonkin asian arvoa tai vaikutusta ja on Virran mielestä menetelmänä hyvä. Arviointitutkimukseen liittyvät peruskysymykset ovat mihin, miten ja milloin vaikutetaan ja millä edellytyksillä? Arviointitutkimusten avulla selvitetään, minkä takia jokin asia toimii esimerkiksi Lappeenrannassa, mutta ei toimi Rovaniemellä. Kaikkea ei kuitenkaan pysty kausaliiteettisen matematiikan avulla todistamaan. Sirpa Virran mukaan vaikuttavuuden arviointi voi tukea oppimisprosesseja. Kehittäminen voi perustua vaikuttavuuden arviointiin. Toiminnan oikea kohdentuvuus on myös tärkeää. Vaikuttavuuden mittareiden valinta edellyttää toimintaprosessin hyvää ammatillista tuntemista. Tärkeää on myös tarkkailla, mikä on poliisin osuus jostakin tietystä vaikuttavuudesta. Prosessin tehokkuuden kuvaajia on Virran luennon mukaan monenlaisia. Kuvaajien ja indikaattorien laadinnassa voi käyttää myös omaa mielikuvitusta. Työntekijät itse tuntevat usein parhaiten työhönsä liittyvät prosessit. Eli he pystyvät parhaiten päättämään, mitkä asiat prosesseissa on niitä tekijöitä, jotka

vaikuttavat asioihin. Sirpa Virran mukaan ei kannata mitata sellaista, mihin ei pysty itse vaikuttamaan. Tärkeää on arvioida juuri oman toiminnan vaikutusta. (Virta 2017.)

Tämän Sirpa Virran luennon pohjalta olen miettinyt mahdollisen jatkotutkimuksen aihetta. Kuten Virta on tuonut luennollaan esille, vaikuttavuuden arviointi tukee oppimisprosessia. Uhrin suojelutarpeen selvittämisessä voisi jatkotutkimuksena selvittää rikosten uhrien näkemystä suojelutarpeeseen liittyviin asioihin. Kuten tässä tutkimuksessa olen tuonut esille, on ulkomailla tehty aihealueeseen liittyviä tutkimuksia uhrien näkökulmasta. Suomessa tätä tutkimusta ei ole tehty voimaan tulleen uhridirektiivin jälkeen. Uhrien näkemyksiin vaikuttavat myös monet muut toimijat kuin poliisi, kuten esimerkiksi rikosuhripäivystys. Tutkimuksessa voisi uhrien lisäksi ottaa näkökantoja myös rikosten uhrien tukipalveluita tarjoavilta tahoilta. Tämän tutkimuksen kautta myös poliisissa saataisiin parempi kokonais käsitys uhrin suojelutarpeen nykytilasta.

LÄHTEET

Aaltonen, Jouni (2017). Poliisi ja ihmiskaupan uhrin kohtaaminen. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu.

Alasuutari, Pertti (2011). Laadullinen tutkimus 2.0. Riika: InPrint.

Bolman, Lee G. & Deal, Terrence E. (2008). Reframing Organizations. Artistry, Choice, and Leadership. Published by Jossey-Bass. Haettu osoitteesta: https://s3.amazonaws.com/academia.edu.documents/36951459/Bolman-Deal-ReframingOrganizations.pdf?AWSAccessKeyId=AKIAIWOWYYGZ2Y53UL3A&Expires=1547411565&Signature=lkVnzfbdBzGvKdOUtxwqRgg9JOU%3D&response-contentdisposition=inline%3B%20filename%3DReframing_Organizations_Fourth_Edition_L.pdf, 13.1.2019.

Child-friendly justice (2017). Perspectives and experiences of children involved in judicial proceedings as victims, witnesses or parties in nine EU Member States. European Union Agency for Fundamental Rights. Haettu osoitteesta: <http://fra.europa.eu/en/publication/2017/child-friendly-justice-childrens-view>, 14.11.2018.

Cummings, Thomas G. & Worley, Christopher G. (2008). Organization Development & Change, 9th Edition. South-Western Cengage Learning. Haettu osoitteesta: <http://www.mcs.gov.kh/wp-content/uploads/2017/07/Organization-Development-and-Change.pdf>, 14.1.2019.

Drost, Lianne, Haller, Birgitt, Hofinger, Veronika, van der Kooij, Tinka, Lunnemann, Kati & Wolthuis, Annemieke (2015). Restorative Justice in Cases of Domestic Violence. Best practice examples between increasing mutual understanding and awareness of specific protection needs. Comparative Report. Haettu osoitteesta: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.693.7708&rep=rep1&type=pdf>, 12.1.2019.

Engeström, Yrjö (1995). Kehittävä työntutkimus. Perusteita, tuloksia ja haasteita. Helsinki: Hallinnon kehittämiskeskus.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2012/29/EU rikoksen uhrin oikeuksia, tukea ja suojelua koskevista vähimmäisvaatimuksista sekä neuvoston puitepäättöksen 2001/220/YOS korvaamisesta.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (2000). Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula (2007). Tutki ja kirjoita. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Honkatukia, Päivi (2011). Uhrit rikosprosessissa - haavoittuvuus, palvelut ja kohtelu. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 252. Haettu osoitteesta: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152425/252_Honkatukia_2011.pdf?sequence=2&isAllowed=y, 14.11.2018.

Honkonen, Risto & Senvall, Nora (toim.) (2011). Poliisin johtamista kehittämässä. Poliisiammattikorkeakoulun oppikirjat 15/2007. Helsinki: Edita Prima Oy.
Juuti, Pauli (toim.) (2011). Työyhteisön kehittäminen ja johtaminen. Vantaa: Hansaprint.

Kainulainen, Heini & Saarikkomäki, Elsa (2014). Rikosprosessi väkivaltarikosten uhrien näkökulmasta. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 126. Haettu osoitteesta: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152495/126_Kainulainen_Saarikkomaki.pdf?sequence=2, 14.11.2018.

Kankainen, Veera (2017). Rikoksen uhrin ja todistajan suojelu ja tuki rikosprosessin aikana. Oulu: Oulun ammattikorkeakoulu.

Karlöf, Bengt (2004). Tehokas johtaminen. Yritystalouden kaivattu ydin. Helsinki: Edita Prima Oy.

Karlöf, Bengt & Lövingsson, Fredrik Helin (2006). Organisaation olemus. Helsinki: Edita Prima Oy.

Karma, Kai (1987). Käyttäytymistieteiden metodologian perusteet. 1. - 2. painos. Keuruu: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Kaskisto, Heidi (2017). Rikosuhridirektiivi ja sen keskeisimmät muutokset asianomistajan asemaan rikosprosessissa. Turku: Turun yliopisto.

Kero, Lilli (2017). Rikoksen uhrin asema: materiaalipankki apuna uhrin kohtaamisessa. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu.

Kumpuniemi, Niina (2017). Asianomistajan suojelu- ja tukitoimet rikosprosessissa: poliisin rooli rikoksen uhrin suojelutoimien toteuttajana. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu.

Laaksovirta, Tuula H. (1985). Tieteellinen metodi ja metodologia. Lähtökohtia kirjastotieteen ja informatiikan tutkimuksen metodologialle. Kirjastotiede ja informatiikka 4.

Laamanen, Kai & Tinnilä, Markku (2009). Prosessijohtamisen käsitteet. 4. uudistettu painos. Espoo: Teknologiateollisuus Oy.

Likitalo, Heikki & Rissanen, Riitta (1998). Tutkimusmenetelmät. Menetelmätietoutta tradenomiopiskelijoille. Helsinki: Hakapaino Oy.

Lumijärvi, Ismo & Jylhäsaari, Jussi (1999). Laatujohtaminen ja julkinen sektori. Laadun ja tuloksen tasapaino johtamishaasteena. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Maanonen, Mari (2005). Kuntien liiketoiminta – kunnallisten prosessien kehittämisen väline. Hallintotieteen tohtorin koulutusohjelma, Licensiaattityö. Tampereen yliopisto, Johtamistieteiden laitos. Haettu osoitteesta:
<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/76392/lisuri00024.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, 13.1.2019.

Metsämuuronen, Jari (2003). Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. 2. uudistettu painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Oikeusministeriö (2016). *Rikoksen uhrin tiedonsaannin edistäminen, työryhmän ehdotus*. Mietintöjä ja lausuntoja 2016:23. Helsinki: Oikeusministeriö.

Oikeusministeriö (2018). *Uhri rikosprosessissa - ehdotus hyvistä menettelytavoista uhrien tarpeiden huomioon ottamiseksi*. Mietintöjä ja lausuntoja 2018:44. Helsinki: Oikeusministeriö.

Oikeusministeriö & Raiskauskriisikeskus tukinainen (2018). *Uhrin kohtaaminen rikosprosessissa*. Koulutus juridiikan ammattilaisille, jotka työssään kohtaavat haavoittuvia uhreja 11.10.2018. Original Sokos Hotel Lappee, Lappeenranta.

Pesonen, Herkko & Infor Oy (2007). Laatu! Asiantuntijaorganisaation laatuopas. Juva: WS Bookwell Oy.

Petersilia, Joan R. (2001). Crime Victims with Developmental Disabilities: A Review Essay. Criminal Justice and Behavior. Haettu osoitteesta:
https://www.researchgate.net/profile/Joan_Petersilia/publication/242423312_Crime_Victims_with_Developmental_DisabilitiesA_Review_Essay/links/55e6fb9108aeb6516262a613.pdf, 14.1.2019.

Poliisihallitus (2018). Rikoksen uhrin ohjaaminen ja rikosasioiden sovittelu. Ohje 17.12.2018. POL-2018-41886. Helsinki.

Preskill, Hallie & Torres, Rosalie T. (1999). Building Capacity for Organizational Learning Through Evaluative Inquiry?. Evaluation 3(1): 42–60. Haettu osoitteesta:
http://www.stes-apes.med.ulg.ac.be/Documents_electroniques/EVA/EVA-GEN/ELE%20EVA-GEN%207458.pdf, 13.1.2019.

Salmela, Annika (2014). Hankintojen laskun maksuprosessin tehokkuuteen vaikuttavat tekijät - case maavoimien materiaalilaitoksen esikunta. Pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto, Johtamiskorkeakoulu. Haettu osoitteesta:
<http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/95986/GRADU-1408534785.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, 13.1.2019.

Seppänen-Järvelä, Riitta (2004). Prosessiarviointi kehittämisprojektissa. Opas käytäntöihin. Helsinki: Stakes, FinSoc Arviointiraportteja 4/2004. Haettu osoitteesta:
http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/75862/Arviointiraportteja4_04.pdf, 13.1.2019.

Sims, Barbara, Yost, Berwood & Abbot, Christina (2006). The Efficacy of Victim Services Programs. Alleviating the Psychological Suffering of Crime Victims? Criminal Justice Policy Review. Haettu osoitteesta:

https://www.researchgate.net/profile/Berwood_Yost/publication/237701263_The_Efficacy_of_Victim_Services_ProgramsAlleviating_the_Psychological_Suffering_of_Crime_Victims/links/5405a7a80cf23d9765a71c5a/The-Efficacy-of-Victim-Services-ProgramsAlleviating-the-Psychological-Suffering-of-Crime-Victims.pdf, 14.1.2019.

Sisäministeriö (2016). *Rikoksen uhrin suojelutarpeen arviointimenettelyn käsikirja*. Sisäministeriön julkaisu 2016:14. Helsinki: Sisäministeriö.

Seppänen-Järvelä, Riitta & Vataja, Katri (toim.) (2009). Työyhteisö uusille urille. Kehittäminen osaksi arjen työtä. Juva: WS Bookwell Oy.

Sydänmaanlakka, Pentti (2015). Älykäs julkinen johtaminen. Miten rakentaa älykäs verkostoyhteiskunta? Helsinki: Talentum.

Tikkamäki, Kati (2006). Työn ja organisaation muutoksissa oppiminen. Etnografinen löytöretki työssä oppimiseen. Akateeminen väitöskirja. Tampere: Tampereen yliopisto. Haettu osoitteesta: <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/67625/951-44-6650-0.pdf?sequence=1>, 14.1.2019.

Tikkanen, Toomas (2018). Rikoksen uhrin asema: rikosuhridirektiivin ja sen vähimmäisvaatimusten mukainen uhrin auttaminen sekä sen riittävyys ja edelleen kehittäminen. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2013). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Vantaa: Hansaprint Oy.

Valli, Raine & Aaltola, Juhani (2015). Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 4., uudistettu painos. Juva: Bookwell Oy.

Valli, Raine (2018). Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 5. uudistettu ja täydennetty painos. Keuruu: Otavan kirjapaino.

Virta, Sirpa (2017). Turvallisuushallinnon maisteriopintojen luento 14.2.2017. Tampereen yliopisto.

Cook, Bree, David, Fiona & Grant, Anna (1999). Victims' Needs, Victims' Rights. Policies and Programs for Victims of Crime in Australia. Australian Institute of Criminology Research and Public Policy Series No. 19. Haettu osoitteesta: <https://aic.gov.au/publications/rpp/rpp19>, 12.1.2019.

Virtanen, Petri & Wennberg, Mikko (2005). Prosessijohtaminen julkishallinnossa. Helsinki: Edita Prima Oy.

Vyhnalek, Päivi (2009). Taloushallinnon prosessien kehittäminen. Case: Lahden tiede- ja yrityspuisto Oy. Lahden ammattikorkeakoulu, Ylempi ammattikorkeakoulututkinto. Haettu osoitteesta:

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/3014/Vyhnalek_Paivi.pdf?sequence=, 13.1.2019.

Ya-Hui Lien, Bella, Hung, Richard Y. & McLean, Gary N. (2007). Organizational Learning as an Organization Development Intervention in Six High-Technology Firms in Taiwan: An Exploratory Case Study. Human Resource Development Quarterly, vol. 18, no. 2. Haettu osoitteesta:

<https://pdfs.semanticscholar.org/6842/11d19c54049052aa01fafddf48aa179d4ee7.pdf>, 14.1.2019.